6 АПР 1992

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Рўзнома 1928 йил 11 декабрдан чиқа бошлаган

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

№ 61 (10.310).

1992 йил 2 апрель пайшанба

Баҳоси 1 сўм.

РИЗҚ-РЎЗИМИЗ — ДЕҲҚОН ҚЎЛИДА

ВИЛОЯТ ПАХТАКОРЛАР КЕНГАШИНИНГ УРТА ЧИРЧИҚ РАЙОНИДА БУЛИБ УТГАН ЙИҒИЛИШИДАН

ҲОЗИРГИ оғир шароитдан тезроқ чиқиб кетиш, халқнинг тўла фаровонлигини таъминлаш кўпроқ деҳқонга, унинг йил давомида қиладиган меҳнатига боғлиқ. Вилоятимизнинг тўққизта райони асосан пахтачилик билан шуғулланади. Шуни ҳисобга оладиган бўлсак, фаровонликни таъминлаш сари дадил қадамлар ташлаш йўлида қатор имкониятлар мавжуд. Чунки, биргина пахтанинг ўзидан қанчадан-қанча хилма-хил маҳсулотлар тайёрланади, олинади. Бу пахтакор хўжаликлар зиммасига жуда масъулиятли вазифани юклайди. Шундай экан бугунги куннинг энг долзарб мавзуси чигит экиш мавсумини маромига етказиб амалга оширишдан иборат бўлади. Куни кеча Ўрта Чирчиқ районида вилоят пахтакорлар кенгаши аъзоларининг мавсумолди йиғилиши бўлиб ўтди. Унда вилоят ҳокими, район ҳокимлари ҳамда илғор хўжалик раҳбарлари қатнашдилар. Шунингдек, Ўрта Чирчиқ районида юз бераётган ижобий ўзгаришлар, хусусан пахтакор хўжаликлар учун катта фойда келтирадиган кичик корхоналар фаолияти билан танишиш тадбирлари уюштирилди.

БУГУНГИ ЗАМИН — ЭРТАНГИ БАРАКА

ЙИҒИЛИШНИ Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги раиси, вилоят пахтакорлар кенгаши раиси Миразиз Рўзиматов олиб борди. У йиғилишни очар экан, ҳар бир тадбирни бошлашдан олдин кенгашиб олиш, тажрибакорлар, кекса деҳқонлар йўл-йўриғига эътибор билан ёндошиш яхши удум эканлигини эслатди. Йиғилишда тажрибали пахтакорлар сўзга чиқишиб, мавсумни кўнгилдагидек ўтказиш борасида ўз таклиф ва фикр-мулоҳазаларини айтишди.

— Кўкламги дала ишлари бошланиб, деҳқоннинг серташвиш кунлари етиб келди, — деди Янгийўл районидаги «Тинчлик» жамоа хўжалиги раиси Маҳмуд Исматов. — Олдимизда ниҳоятда масъулиятли бўлган чигит экиш мавсуми турибди. Бу ишни омилкорлик билан ташкил этиш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир.

Оққўрғон районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги раиси Эргаш Ниёзов сўзга чиқиб, ҳозирги бозор иқтисодиёти қарор топаётган бир дамда нарх-навонинг ошиб бориши билан боғлиқ бўлган муаммолар экиш мавсумига жиддий зарар етказиши мумкинлиги хусусида тўхталди.

— Ернинг табиий шароити оғир бўлган ҳудудларда пахта етиштириш осон кечмаслиги ҳаммангизга аён, — деди минбарга чиққан Бекобод райони ҳокими Муҳаммадали Расулов. — Жумладан, бизнинг шароитда ернинг табиий намига уруғликни ундириб олиш мумкин эмас. Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, шамол ҳудудларида жойлашган хўжаликлар майдонига уруғ қадашдан олдин суғориш талаб этилади. Аксинча йўл тутилганда ҳосилдорликнинг кескин камайиб кетишига ҳам олиб келиши мумкин.

Чиноз районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги раиси Асомиддин Мираҳмедов майдонга чигитни пушта олиб экиш усули яхши самара бераётганлигига алоҳида таъкидлади.

Йиғилишда вилоят ҳокими С. Д. Сайдалиев қатнашди ва нутқ сўзлади.

— Ниҳоятда долзарб бўлган бу агротехник тадбирни ўз вақтида, кечиктирмасдан амалга оширишда сиз азиз деҳқонларга энг яхши тилаклар тилайман, — деди у. — Албатта, ҳозирги иқтисодий шароит мавсумнинг кўнгилдагидек ўтишига таъсир кўрсатади. Биз буни ҳисобга олиб қўйганмиз. Вилоят ҳокимлиги пахтакорларнинг самарали меҳнат қилишлари учун ҳар қандай ёрдамни беришга тайёр.

Пахтакорлар кенгашида чигит экиш мавсумини уюшқоқлик билан ташкил этиш учун барча кучларни бирлаштиришга келишиб олинди.

ОМИЛКОРЛИК ОДИМЛАРИ

ПАХТАКОРЛАР Кенгаши аъзоларининг йиғилиши айнан Ўрта Чирчиқ районида ўтказилиши бежиз эмас эди. Чунки, ҳозирги давлат таъминоти ўз-ўзидан барҳам топган ва бозор иқтисодиётига ўтиш босқичида халқ фаровонлигини таъминлаш учун районда амалга оширилаётган катта ижобий ўзгаришлар билан танишиш ҳам назарда тутилганди. Районда пахта хом-ашёсидан енгил саноат маҳсулотлари тайёрлашга киришилганлиги ҳақида илгари хабар берган эдик.

Вилоят ҳокими ташаббуси билан пахтакорлар кенгаши шу районда чақирилди. Чунки, бу ерда оммалаштирса арзийдиган ишлар қилинмоқда. Нега буни вилоятнинг бошқа ҳудудларида ҳам жорий этиш мумкин эмас?! Албатта, кўпгина хўжаликларда бунинг учун имконият ҳам, ишчи кучи ҳам етарли. Фақат гап амалий ҳаракатдадир.

Дастлаб пахтакорлар гуруҳи район маиший хизмат кўрсатиш корхонасига ташриф буюришди. Хўш, бу ерда қандай янгилик бор? Бундан уч ой бурун корхонада турли, ранг-баранг чинни идишлар, гулдонлар тайёрлашга киришилган эди. Албатта, унинг технологиясини яратиш ва маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун анча тер тўкишга тўғри келди. Лекин корхона директори Тешабой ака Мирзакаримов, бош инженер Рихсивой Каримовларнинг елиб-югуриши туфайли бошланган хайрли иш самарасиз қолмади. Куни-кеча корхонанинг дастлабки чинни буюмлари район савдо шахобчаларига сотувга чиқарилди. Ташриф буюрганлар корхонанинг ишлаб чиқариш жараёни билан яқиндан танишдилар.

Кейинги ташриф Тўйтепа шаҳрининг қоқ марказида жойлашган «Болалар дунёси» савдо дўконига бўлди. Дўкон пештахталари болалар ва катталар учун мўлжалланган кийим-кечаклар — жемпир, атлас, калиш, бош кийимлари ва бошқа харидоргир маҳсулотлар билан тўлиб тошган. Беихтиёр тўкин-сочинлик кунларини эслайсан, киши. Пештахталарга яқинлашар экансиз, Ким Пен Хва номли ширкат хўжалигида, «Роватак» жамоа хўжалигининг халқ истеъмоли моллари ва амалий санъат корхонасида, район тикувчилик фабрикасида ва бошқа турли номлардаги кичик корхоналарда тайёрланган маҳсулотлар, деган ёзув тахталарига кўзингиз тушади.

Сўнгра, пахтакорлар Бектемир тажриба-пахта заводининг кенг ҳажмли ип йигириб мато тайёрлайдиган цехида бўлишди. Уларнинг иш тажрибаси ҳамда келгусида халқ учун зарур бўлган маҳсулотлар етказиб бериш йўлида олиб бораётган фаолияти билан танишдилар.

Вилоят ҳокими С. Д. Сайдалиев пахтакор хўжаликлар раҳбарлари билан суҳбатлашиб, ўзларида ҳам шундай кичик корхоналар ташкил этиш давр талаби эканлигини уқтирди. Бундан кейин мана шундай тадбирни ҳар бир районда ўтказиб туришга қарор қилинди.

Хуллас, шу кунги тадбирдан кўпчилик катта таассуротлар билан қайтди.

Х. ШАФОАТОВ.
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЯНГИ ДАВЛАТ ТАМҒАСИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Аввало, совет даврида «герб» сўзи билан ифодалаб келинган атаманинг маъноси, моҳияти ва тарихини аниқлаб олмоғимиз керак. «Герб» атамаси немисча «ербо» сўзидан олинган бўлиб, қирол ва герцогларга мерос қилиб берилган давлатга ва мулкка эгалик белгиси ҳисобланган. Кейинчалик бу тушунчанинг маъноси кенгайиб, бизга рус тили орқали «Давлат герби» ва «герб муҳри» деган иборалар кириб келган.

Бироқ Олмонияда ҳали «герб» тушунчаси пайдо бўлмасидан кўп аср олдин, яъни бундан икки ярим минг йил муқаддам Эрондан Олтойгача улкан минтақаларни эгаллаган турк ҳоқони Ўғизхон давлатида немисча «ербо» сўзининг маъносини тўлиқ ифода этадиган «тамға» атамаси истеъмолда бўлган. Тамға ҳам маълум ҳукмдорга мерос бўлиб ўтган давлат ва мулкка эгалик белгиси ҳисобланган. XIII асрда яшаган машҳур тарихчи Рашидиддиннинг «Тарихлар мажмуаси» асарида ёзилишича, Ўғизхоннинг ўғилларидан бири Кунхон Турон улусида ҳукмрон бўлган, унинг тамғасида оқ лочин тасвирланган. Кунхоннинг укаси Тоғхон тоғлиқ ўлкаларни отасидан мерос олган. Унинг тамғасида кийик тасвирланган. Каспий денгизи бўйларида ҳукмрон бўлган Денгизхоннинг тамғасига кўк кабутар расми чизилган.

Мана шу тарихий ҳодисаларни яхши билган улуғ тилшунос олим Маҳмуд Қошғарий ўзининг бундан тўққиз юз йил бурун битилган «Девони луғати турк» асарида тамға атамасига шундай изоҳ берган: «Тамға — подшонинг ҳукмдорлик тамғаси ва муҳри». Кўриниб турибдики, бу изоҳ немисча: «ербо» сўзидан олинган «герб» атамасининг ҳам маъно ва мазмунига айнан мос келади.

Мирзо Улуғбек қаламига мансуб бўлган «Тўрт улус тарихи» китобида ёзилишича, XIII—XV асрлар мобайнида ҳозирги Ўзбекистон тупроғида иш юритган давлатлар савдо карвонларидан олинадиган солиқни «тамға солиғи» деб атаганлар. Олтин Ўрда давлатида ҳам «тамға солиғи» деган ибора бўлган. Бир неча аср давомида Олтин Ўрда ҳукми остида яшаган рус князлари «герб» тушунчасини «тамға» сўзи билан ифодалаб келган. Пётр 1нинг отаси Алексей Михайлович номидан ёзилган ва ҳалигача Москва яқинидаги Звенигород музейи деворида сақланиб келаётган ёрлиқда тамға солиғи «тамговый сбор» деб, туркий атама билан ифодаланган. Ҳатто бугун ҳам истеъмолда бўлган русча «таможня» сўзи аслида «тамға божи», яъни солиғи деган сўзлардан олинган. Афсуски, давлат мустақиллигимиз қўлдан кетган сўнгги асрларда «тамға» сўзи фақат «клеймо» каби тор маъноларда ишлатилиб, қадрсизланган. Сўнг унинг ўрнига «герб» атамаси киритилган.

Ҳозир эса мустақил Ўзбекистоннинг давлат тамғасини қабул қилиш жараёни «тамға» атамасининг қадимдан мавжуд бўлган кенг ва юксак маъноларини тиклаш билан қўшилиб бориши табиийдир. Чунки «тамға» сўзи «жилға», «долға» каби минг йиллардан бери халқимиз ишлатиб келаётган соф туркий сўздир.

Энди янги давлат тамғасининг кенг жамоатчилик иштирокида танлаб олинган, ўтган сессияларда Ўзбекистон халқ депутатлари томонидан муҳокама этилгандан сўнг яхши фикр ва тилакларни ҳисобга олиб, такомиллаштирилган лойиҳасига ўтамиз. Бултур ёзда Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғи ва тамғасига танлов эълон қилинганидан бери тўққиз ой вақт ўтди. Шу ойлар давомида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши эксперт комиссияси барча вилоятлардан ўнлаб мактублар, рангдор шаклларда ишланган хилма-хил лойиҳалар, таклиф ва истаклар битилган хатлар олди. Биз янги давлат тамғасини танлаш ишига ўз лойиҳалари ва фикр-мулоҳазалари билан яхши ҳисса қўшган Навоий номли Ўзбекистон Давлат мукофоти лауреати, истеъдодли рассом Б. Ф. Жалоловга, Ўзбекистон халқ депутати, наманганлик Т. Комиловга, Улуғ Ватан уруши фахрийси, қўқонлик С. Қурбоновга, фарғоналик рассом И. Сатторовга, тошкентлик инженерлар А. Сатников ва Абдуллаевларга, асакалик ўқитувчи Б. Ш. Нишоновга, Қорақалпоғистон Мухтор жумҳуриятидан Е. Алласугуровга, Қирғизистоннинг Ўш вилояти, Навқат ноҳиясидан мактуб ва лойиҳа йўллаган Тўхтасин Мирзасоли ўғли ва Исроил Назар ўғлига, бошқа ўнлаб, юзлаб равшан фикрлик жонкуяр кишиларимизга миннатдорчилик билдирамиз. Чунки уларнинг давлат тамғаси танловига фаол иштирок этишлари Ўзбекистоннинг тарихий ва миллий анъаналарини, унинг ҳудудида яшаётган халқларнинг истак ва интилишларини акс эттирадиган Давлат тамғасини яратиш бўйича олиб борилган ижодий изланишларга катта ёрдам берди. Шу изланишлар оқибатида халқимиз қадимдан яхши кўрадиган Бахт Қуши — Хумо тасвир этилган лойиҳа кўпчиликнинг эътиборини ўзига тортди. Туркий тилдаги тарихий-адабий китобларда бу қуш Давлат Қуши ва Қултубулғон деган номлар билан юритилган. Ўзбек эртакларида халқ қаҳрамони Рустамни етти зулматдан қутқариб, қанотида олиб учган бу қуш Семург деб аталган. Асли номи Хумо бўлган ва қадимий Наврўз байрами билан бирга шуҳрат қозонган бу қуш Амударё ва Сирдарё бўйларида минг йиллардан буён яшаб келаётган халқимизнинг эзгулик, тинчлик, фаровон ҳаёт ва бахт-саодат ҳақидаги орзу-истакларига жуда мос келади.

Шунинг учун Хумо тасвирланган лойиҳа Олий Кенгашимизнинг январь ойида бўлган тўққизинчи сессиясида Ўзбекистон Республикаси янги давлат тамғаси учун асос қилиб олинди. Айниқса, парвоздаги Бахт Қуши бутун Ўзбекистоннинг тоғлари, дарёлари, водийлари ва яшил боғроғларини улкан қанотлари орасига олиб учаётгандек тасвир этилганлиги кўпчиликка манзур бўлди. Шу билан бирга, сессия пайтида ҳам, ундан кейин келган мактубларда ҳам бу лойиҳанинг айрим нуқсонлари кўрсатилди. Уни такомиллаштириш учун зарур бўлган аниқ таклифлар киритилди. Шу таклифлар асосида аввалги лойиҳада Хумо боши эгик ҳолда тасвирланганини ўзгартирилди. Ҳозирги лойиҳада Хумонинг дадил кўтарилган боши ва гавҳардай порлаб турган кўзлари кишиларимизнинг миллий ифтихор туйғуларига мос тушади, деб ўйлаймиз.

Аввалги лойиҳада Бахт қушининг атрофи ҳувиллаган уйдай очиқ қолдирилгани нуқсон деб тан олинган, бу нуқсонни бартараф этишда Ўзбекистоннинг аввалги давлат тамғаси тасвирларидан ва танловга келган бошқа лойиҳаларнинг айрим фазилатларидан фойдаланиш зарур деб айтилган эди. Бугун кўпчиликнинг эътиборига тақдим этилаётган лойиҳада депутатлар ва бизга мактуб йўллаган фуқароларнинг юқоридаги каби тилакларини ҳисобга олинган. Олий Кенгашнинг депутатлари сессиясида кўпгина депутатларнинг аввалги давлат тамғасида бор бўлган дон бошоқлари ва оппоқ бўлиб очилган ғўза чаноқлари тасвирини янги тамғада ҳам гардиш тарзида бериш кераклигини таклиф қилдилар. Бундай таклифлар Олий Кенгашга келган кўпгина мактубларда ва юборилган лойиҳалар тасвирида ҳам бор. Жамоатчилик вакиллари халқимизнинг ризқу насибасини қадрлаш зарурлигини, нонни одамларимиз эъзозлаб кўзига суртиши бежиз эмаслигини, дон бошоқлари ва жаҳон бозорларида ҳар бир мисқоли 15—20 мисқол буғдойга тенг қўрилаётган пахта толаси давлат тамғасида акс этиши кераклигини айтмоқдалар.

Аввалги танловда иштирок этган учинчи лойиҳадан халқимизнинг китобат ва нақш санъатида кенг қўлланиладиган ва «мусамман» деб аталадиган саккиз қирралик шакл лойиҳанинг тепасидаги мўътабар жойга қўйилди. Саккиз қирралик мусамман ҳаётнинг кўпқиррали эканини, унинг барча қирраларини илоҳий ғоя ичдан бирлаштириб туришини, шундай бирлик бор жойда омонлик ва қут-барака бўлишини ифодалайди.

Ана шу саккиз қирралик мусамман ичига қандай тасвир бериш масаласида мунозара бўлаётганлиги учун биз иккита муқобил вариантни муҳокамага қўймоқдамиз. Биринчи вариантда саккиз қирралик мусамман ичига ой ва юлдуз тасвири жойлаштирилди.

Аммо Олий Кенгаш Раёсатининг сўнгги мажлисида Давлат тамғаси лойиҳасининг яна бир муқобил варианти берилиши мақсадга мувофиқ топилди. «Саккиз қирралик мусамман ҳам юлдуз рамзи эканини ҳисобга олиб, унинг ичига яна юлдуз ва ой тасвири туширилиши мантиққа ва анъанага мос тушмайди» деган фикр айтилди. Шу сабабли муқобил вариантда саккиз қирралик мусамман ой ва юлдуз тасвирисиз берилди.

Энди икки вариантнинг энг яхшисини танлаш кенг жамоатчилик ва халқ депутатларининг ихтиёридадир. Ўйлаймизки, тақдим этилаётган янги давлат тамғасининг муқобил лойиҳалари тўққиз ой давом этган ижодий изланишлар жараёнида хилма-хил фикрлар ҳисобига бойиб такомиллашди. Энди улардан бирини давлат герби сифатида танлаб олиш мумкин.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг президенти	**М. С. САЛОҲИДДИНОВ**
Ўзбекистон халқ ёзувчиси	**П. Қ. ҚОДИРОВ**
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги	**А. АСҚАРОВ**
Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси	**Б. А. АҲМЕДОВ**

Ҳурматли фуқаролар!

Ўзбекистон Республикаси Давлат гербининг лойиҳасига доир материалларни эълон қилар экан, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати учун сиз икки вариантнинг қайси бирини мақбул топганингизни билиш муҳим аҳамиятга эгадир. Сизнинг фикрингизни тўлароқ ва холис ҳисобга олиш мақсадида қуйида эълон қилинаётган анкетани тўлдириб, қуйидаги манзилгоҳга юборишингизни сўраймиз: 700008, Тошкент шаҳри, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ ГЕРБИ ЛОЙИҲАСИНИНГ ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ВАРИАНТЛАРИНИ ТАНЛАШ БЎЙИЧА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФУҚАРОЛАРИНИНГ ФИКРИНИ БИЛИШ

АНКЕТАСИ

Фуқаронинг фамилияси, исми, отасининг исми, турар жойи (вилоят, шаҳар, ноҳия, қишлоқ, посёлка)	Мусамман (саккиз қирралик шакл) ичига ой ва юлдуз тасвирланган вариант		Мусамман (саккиз қирралик шакл) ой ва юлдуз тасвирисиз берилган вариант		Алоҳида фикр
	ёқлайман	қаршиман	ёқлайман	қаршиман	

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Ғ. АБДУЛЛАЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДИН ИШЛАРИ БЎЙИЧА КОМИТЕТ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Мовароуннаҳр мусулмонлари диний бошқармасининг раиси, Муфтий маслаҳатчиси бўлиб ишлаётган Ғанижон Абдуллаев Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича комитет раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 1 апрель.

● **ЯҚИНДА** жумҳуриятимиз, шу жумладан пойтахт вилояти ишлаб чиқариш илғорларидан катта бир гуруҳи давлат мукофотлари билан тақдирланди. Ҳукуматнинг юксак мукофотига сазовор бўлганлар орасида Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг меҳнатда алоҳида ўрнак кўрсатган ходимлари ҳам бор. Куни кеча комбинатнинг мажлислар залида ана шу мукофотларни топшириш маросими бўлиб ўтди. Мукофотларни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари А. Н. Возненко топширди. СУРАТЛАРДА: мукофотларни топшириш пайти.

Сураткаш В. ХАРИТОНОВ.

ФУҚАРОЛАР ТИНЧЛИГИНИ ТАЪМИНЛАЙЛИК

Тошкент вилоят ҳокимлигида

Кейинги пайтларда халқимиз орасида миш-мишлар кўпайиб қолди. Кимнидир уйига ўғри тушган, яна бировнинг эса молини «тинчитиб» кетишибди. Айримларни эса тунаб кетишибди ва ҳоказо. Шамол бўлмаса, дарахтнинг шохи қимирламайди-да. Биз бу иллатларни қанчалик тез йўқотсак, меҳнаткашлар шунчалик эркин нафас олиб, яхши меҳнат қилишларига самарали таъсир кўрсатади.

Куни кеча Тошкент вилоят ҳокимлигида мана шу мавзуга бағишланган мажлис бўлиб ўтди. Унда вилоятимизнинг шаҳар ҳамда район раҳбарлари, ички ишлар бўлинмаларининг бошлиқлари иштирок этишди.

— Бозор иқтисодиётига ўтилган айни пайтда халқимиз мураккаб жараённи бошидан кечирмоқда,— деди мажлисда сўзга чиққан Тошкент вилоят ҳокими С. Д. Сайдалиев.— Ҳозирги иқтисодий қийин шароитда асосий вазифаларимиздан бири жойларда тартиб ўрнатишдан иборатдир. Яшириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Баъзи жойларда меҳнаткашлар ҳақига хиёнат қилиш, босқинчилик, мол ўғирлаш ҳоллари учраб турипти. Бу иллатга биз ҳуқуқ-тартибот органлари билан биргаликда чек қўйишимиз лозим. Бугунги йиғилишимизда яна бир бор шу ҳақда гаплашиб олишимиз керак.

Ҳуқуқ-тартибот органларида хизмат қилаётган кишиларда авваламбор юксак маҳорат ва ўз ишига садоқат туйғуси ниҳоятда зарур. Мана шундай салоҳиятли кишилар қанчалик кўп бўлса, ишимиз шунчалик ривож топади ва халқимиз ўзини ҳар томонлама ҳимоялангандек сезади. Шу ўринда мен сизларга бир нарсани айтиб беришни лозим деб топдим. Ҳозирги Қибрай районида бир участка инспектори бўлар эди. У ўзи хизмат қилаётган ҳудудни беш қўлдек билиш билан бирга, ўша ерда қанча одам истиқомат қилади, уларнинг исми-шарифлари, ким қандай жиноятга қўл уриши мумкинлигини биларди. Мана, сизга ҳақиқий касб маҳоратини эгаллаш. Шундай кишилар кўпайса, менинг фикримча ҳеч қандай ўғирлик содир бўлмаган бўларди. Мисол учун, айтайлик, кейинги пайтларда мол ўғирлаш ҳоллари кўпайди. Ўзингиз ўйлаб кўринг-а. Жўжабирдай жон бўлган бир меҳнаткаш йиғиб-териб бола-чақасига сут-қатиқ ичириш мақсадида сигир сотиб олган бўлса-ю, уни одамгарчиликни бутунлай унутган бир кимса ўғирлаб кетса. Қани бу ерда инсоф. Агар милиция ходимлари омма билан ишлашни яхши йўлга қўйганларида, ишонаманки, бундай салбий ҳолатларга қатъиян чек қўйилган бўларди.

Яна бир нозик масала. Бу миллатлараро муносабатдир. Маълумки бизнинг ҳудудимизда ўзбек, қозоқ, тожик, рус ва бошқа миллатга мансуб кишилар истиқомат қиладилар. Лекин айрим қора ниятлилар миллатлар ўртасига нифоқ солишни канда қилмаяптилар. Айрим ёшлар эса уларнинг сўзларига учяптилар. Чунки ёш-да, улар. Мана шу ўринда ҳар бир ички ишлар хизмати ходимларининг халқ орасида ҳурматлари бўлиши лозим. Улар бундай ҳаракатга қўшилган ёшларни куч ишлатиб эмас, сўз билан ишонтириб йўлдан қайтаришлари керак. Бунинг учун эса ҳар бир милиция ходими халқ билан бирга бўлиши лозим.

Яна бир масала. Вилоятимизнинг айрим тоғолди — Оҳангарон ҳамда Бўстонлиқ районларида кишилар хавфли шароитда истиқомат қилишмоқда. Маълумки, у районларда апрель ҳамда май ойларида яшаш айниқса, хавфли ҳисобланади. Бу ҳолни биз алоҳида ёдда тутиб, бор имкониятлардан фойдаланиб иш тутишимиз керак. Токи Жигаристон фожиаси қайта такрорланмасин.

— Вилоят прокуратураси ходимлари ҳам имкони борича халқимиз осойишталигини сақлашга ҳаракат қилмоқдалар,— деди йиғилишда сўзга чиққан Тошкент вилояти прокурори А. Маннонов,— бизнинг асосий вазифамиз халқ ўртасида қонуний тартиб-қоидани ўрнатишдир. Ҳуқуқ-тартибот органларининг иш мезони ҳам шу билан ўлчанади. Ўтган 1991 йили вилоятимизда 7781 та жиноят содир этилди. Шулардан 479 таси давлат мулкига хиёнат қилишдир. Шу билан бирга 7 мансабдор шахс қонунчиликни бузганлиги учун жиноий жавобгарликка тортилди. Шу ўринда алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, кўп ҳолларда жиноят ичкиликбозлик орқали келиб чиқаяпти. Менимча, кейинги пайтларда мана шу иллатга қарши курашиш бирмунча ўз ҳолига ташлаб қўйилди. Биз — барча ҳуқуқ-тартибот органлари ходимлари баҳамжиҳатликда ишлашимиз лозим. Шундагина жиноят камайиб, халқимиз эркин нафас олади.

Шундан сўнг Тошкент вилоят ички ишлар бошқармасининг бошлиғи Н. Исмоилов сўзга чиқди.

— Ички ишлар хизмати ходимларининг ҳам айни пайтдаги асосий мақсадлари халқимизни турли унсурлардан ҳимоя қилиб, тинч яшаб меҳнат қилишларига имконият яратиб беришдир. Лекин менинг фикримча, айни пайтда жиноятчиликнинг ошиши кўп ҳолларда йўқчиликка бориб тақаляпти. Шу туфайли оилаларда жанжал, қўйди-чиқди бўлмоқда. Яна шунинг натижасида шахсий мулкни ўғирлаш ҳоллари ҳам содир бўляпти. Биз агарда мана шу жиноятларни келтириб чиқараётган шунга ўхшаш манбаларни аниқлаб, олдини олсак, жиноятчилик камайган бўларди.

Айни пайтда биз участка инспекторларининг иш фаолиятини ҳам тубдан ўзгартиришга ҳаракат қилаяпмиз. Лекин ҳозирги пайтда ҳар бир милиция ходими ҳам моддий, ҳам жисмоний муҳофазаланган бўлиши муҳим. Агар у ўзини муҳофазаланганлигини сезса, албатта, имкони борича жиноятчиликнинг олдини олишга ҳаракат қилади.

Сўзга чиққан шаҳар ҳамда районларнинг ички ишлар бўлинмаси бошлиқлари жиноятчиликнинг олдини олиш борасидаги ўз таклифларини ўртага ташладилар.

Йиғилишда Тошкент вилоят ҳокими С. Д. Сайдалиев якунловчи нутқ сўзлади.

Н. РАФИҚОВ.

НАЗАРБЕКДА ТИББИЙ МАРКАЗ

Ўз меҳнати билан бир неча йиллардан буён танилиб келаётган «Средазтрансстрой» трестининг 623-қурилиш монтаж корхонаси бунёд этаётган бу шифохона темирйўлчиларга даҳлдор экан. Касалхонада бўлган кишилар бинонинг бошқа даволаш муассасаларидан ўзгачалигини сезиб олишлари қийин эмас. Ўрта Осиё темир йўли клиник касалхонасининг бош шифокори Л. Тожихонов бу ҳақда бизга анчагина маълумотлар берди.

Унинг айтишига қараганда, касалхона биносини қуришда ҳамиша қўлланиб келинаётган бир хил лойиҳадан, яъни бир қолипдан ташқарига чиқилган. Бино ташқи жиҳатдан ҳам, ички кўринишдан ҳам кўркам, мазмунли бўлиши кераклиги ҳисобга олинган. Хоналарни чиройли безаш, улардаги бўёқлар беморлар кўзларини чарчатиб қўймаслигига эътибор қаратилган.

— Биз бунга маълум даражада эришдик,— дейди бош шифокор,— лойиҳалар ана шу талабдан келиб чиқиб тайёрланди. Бўлимларда «яшил бурчаклар», яъни «ўсимликлар олами оромгоҳлари», беморлар учун оммабоп кутубхоналар ташкил этдик. Даволашда ҳам илғор усуллар жорий қилинди. Хусусан, рентгенсиз, зонд ёрдамида ички аъзоларни кўриш имконига эга бўлдик. Касалликни аниқ белгилаш учун радиоизотоп усулидан фойдаланаяпмиз. Лаборатория шароитларида жигар ва бошқа ички аъзолар хасталикларини аниқ билиб олиш йўлга қўйилди. Зўриқиш ҳолатидаги юрак фаолиятини эса махсус кичик аппаратлар ва мураккаб асбоблар ёрдамида тезкорлик билан аниқлаб даволаш амалга оширилмоқда. Шу жиҳатдан шифохонамизни замонавий деб бемалол айтсак бўлади, деб ўйлайман.

Дарҳақиқат, касалхона бўлимлари, муолажа хоналарида бўлганлар, уларда беморлар учун зарур қулайликлар яратилганлигини эътироф этдилар. Яна шу нарса ҳам диққатга сазоворки, шифохонада беморлар ва соғлиқни сақлаш ходимлари учун бир хил ғамхўрлик кўрсатишга интилиш яққол сезилиб туради.

Касалхонада беморлар қувурлар орқали келтирилган минерал сувни истеъмол қилиб шифо топмоқдалар. Иссиқхоналарда етиштирилаётган лимонлар ҳам улар дастурхонидан муносиб неъмат сифатида ўрин олмоқда. Шифохонанинг барча бўлимлари ҳақида ҳам бундай илиқ фикрларни айтиш мумкин. Айниқса, асаб касалликлари бўлимини айланганимизда, бу ерда бошқа жойлардагига қараганда кенг имкониятлар мавжудлигининг гувоҳи бўлдик. Хоналар деразалари катта-катта. Ўсимликлар, турфа гуллар кайфиятни кўтаришдан ташқари, ҳавонинг мунтазам мўътадиллигини таъминлайди. Бўлимда беморларни нина билан даволаш, касал нуқтани топиб силаш ва умуман силаш йўли билан шифо бахш этиш жорий қилинган. Ана шу ишларда бўлим мудири Л. Чижова, унинг ҳамкасблари Ш. Ёқубжонов, А. Беспалая ва ҳамширалар чинакам жонкуярлик кўрсатмоқдалар.

Беморлар даволаш физкультурасининг шинам ва кенг залида яратилган шарт-шароитларни ҳам мамнунлик билан тилга олдилар. Ундаги турли спорт ускуналари танани чиниқтириш, қувват тўплаш, мускулларни, пайларни ёзиш, юрак фаолиятини яхшилашга хизмат қилмоқда.

Яна бир нарса муҳимки, бу касалхонада мияга қон қуйилиш, инфаркт касаллигига йўлиққанлар учун алоҳида хона мавжуд. Унда тинчликни сақлашга қатъий риоя этилади. Бу палата беморларга зудлик билан ёрдам кўрсатишга ҳам мослаштирилган.

Шу кунларда қурувчилар жарроҳлик, урология, жадал даволаш бўлимларини қуришга киришмоқдалар. Албатта, ҳозирги иқтисодий танглик ҳолатида катта қурилиш катта маблағ ҳам талаб қилади. Буни ҳисобга олган темир йўлчилар шифохонаси жамоаси хўжалик ҳисобига ўтишни афзал кўрди ва пулли даволашни жорий этди. Қолаверса, беморларни зарур дори-дармонлар билан таъминлаш учун ҳам салмоқли сарфиёт керак.

Шифохонада темир йўлчилардан ташқари даво олувчилар йигирма кунга минг сўм тўлайдилар. Биз пул тўлаб даволанаётган бир нечта хаста кишилар билан мулоқотда бўлдик, уларнинг ҳеч қандай эътирозлари йўқ. «Саломатлик бўлса, қолгани топилади», демоқдалар.

Темирйўлчилар шифохонасида интизом қатъий. Кишилар бу ерда ўз ўринларини қадрлайдилар. Шифохона ёнида нажоткорлар учун ётоқхона, ўта муҳтож оилаларга уй қурилмоқда. 330 ўринли болалар боғчаси ҳам келгусида қад кўтаради. Бу жойда бўлганимизда яна бир нарсани аниқ, равшан ҳис этдик. Касалхонада ҳар бир соғлиқни сақлаш ходими, ўз малакасини ошириши, ёш мутахассислар эса таълим олган билимгоҳлари — ТошМИ билан алоқада бўлиб туришлари учун имкониятлар етарли экан. Келажакда шифохона яқинида ихтисослашган тиббиёт билим юрти ҳам қурилади.

Назарбек қишлоғида жойлашган бу шифохона билан вилоятимиздаги колхозлар, совхозлар, саноат корхоналари шартнома асосида ҳамкорлик ўрнатсалар яхши бўларди, деган фикрга келдик. Чунки Қашқадарё ва бошқа вилоятлардаги хўжаликлар касалхоналар билан алоқа ўрнатиб, дала меҳнаткашларини, ишчиларни даволатиш учун маблағ ажратаётган эканлар, нима учун Тошкент вилоятида бу ишни қилмаслик керак?! Даволанишга муҳтожлар эса пойтахт вилоятимизда ҳам етарли. Ҳамкорликни фақат пул билангина эмас, шифохонага озиқ-овқатдан ёрдам бериш, қурилишга кўмаклашиш усуллари билан ҳам амалга ошириш мумкин. Бундай ёрдам бугунги кунда янги бўлимлар биноларининг қад кўтариши учун жуда-жуда муҳимдир.

П. САШИН.

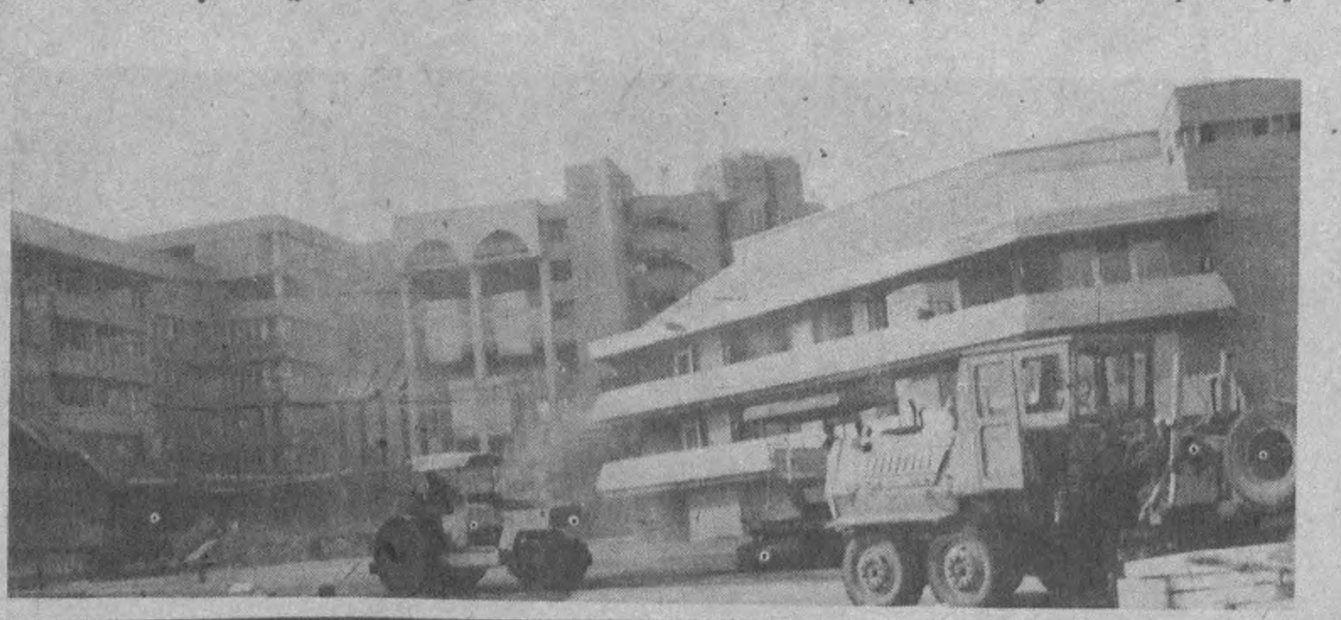

Суратларда: Янги шифохона биноларидан бирининг ташқи кўриниши; касалликни аниқлаш бўлими катта ҳамшираси З. Фроловская велоэргонометр ёрдамида бемор ҳолатини текширмоқда.

Муаллиф олган суратлар.

ИЗОҲ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 28 март куни чиқарилган «Пенсиялар, стипендиялар ҳамда бюджет ҳисобидаги муассалар ходимларининг иш ҳақи миқдорларини ошириш тўғрисида»ги фармонининг 1 банди (1992 йилнинг 16 мартидан халқ таълими, соғлиқни сақлаш, маданият, ижтимоий таъминот, фан, уй-жой-коммунал тармоғи, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ҳамда Ўзбекистон мудофаа ишлари вазирлиги тизими ходимларининг иш ҳақи, имтиёзли овқатланиш **учун ҳар ойлик товон тўловларини шу ҳисобга қўшган ҳолда,** 1,7 баравар оширилсин» деб ўқилсин.

• Театрлар фестивали •

ТАНЛОВНИНГ БИРИНЧИ СПЕКТАКЛИ

Халқлар дўстлигини мустаҳкамлашда кўприк бўлиб хизмат қилаётган Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон театрларининг «Наврўз—92» фестивали мазмунли ва мароқли ўтмоқда. Театр санъаткорлари турфа тинчи бор ижодий куч синашмоқда. Бундан олдин Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистонда ўтказилган беллашувларда республикамиз вакиллари — Фарғона мусиқали драма, «Ёш гвардия» театрлари, Қашқадарёнинг «Мулоқот» театр студияси ғолиблик шоҳсупасига кўтарилишган эди.

Анжуманнинг иккинчи кунида фестиваль қатнашчилари ва хорижий меҳмонлар Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдилар. Саноат корхоналари ишчи-хизматчилари билан учрашувлар ўтказдилар. Улар жумладан, «Средазэлектроаппарат» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлишди. Корхона бош директори А. Алимбоев меҳмонларга бирлашма фаолияти ҳақида сўзлаб берди.

Фестиваль иштирокчилари ва унда қатнашаётган театр арбоблари, санъатшунос ва танқидчилар республика пойтахти театрларининг ижодий жамоалари билан ҳам учрашув ўтказишди. Ҳамза номли ўзбек давлат академик драма театри санъаткорлари уларга Т. Минуллининг «Алла» спектаклини намойиш этишди. Шу куни кечқурун Муқимий номидаги республика мусиқали драма театрида фестивалнинг дастлабки танлов спектакли кўрсатилди: Туркман давлат «Жон» театри артистлари Қақажон Аширнинг «Дали домрул» спектаклини тақдим этдилар.

ИСТЕЪДОДНИНГ БАҲОРИ

Алишер Навоий номидаги опера ва балет давлат академик катта театрида ўтказилган «Ажойиб рақс лаҳзалари» кечаси бу куннинг асосий воқеаси бўлди. Кеча Ўзбекистон театр арбоблари уюшмасининг раиси, халқ артисти, Давлат мукофотларининг совриндори Бернора Қориева ижодий фаолиятининг 35 йиллигига бағишланди.

...Гулларга бурканган боғ қўйнида висолга ошиққан Тоҳир ва Зуҳро. Севги туғёни, дил изтироблари балет рақси орқали ифодаланмоқда. Аммо қаҳрамонларнинг мусиқа ва рақс уйғунлигидаги барча ҳаракатлари томошабин учун тушунарли. Шунинг учун уларнинг ҳам туйғулари жўш уради, қаҳрамонлар қисматига шерик бўлишади. Бу албатта, санъаткор маҳоратининг маҳсулидир. Зеро, Зуҳро образини яратган Бернора Қориева кўп йиллар мобайнида томошабинларни ўз сеҳрига ром қилиб келган. Бугина эмас, санъаткор ижросида талқин этилган элликдан ортиқ образ мукаммаллиги, ўзига ҳослиги билан ажралиб туради.

Моҳир раққосанинг қаҳрамонлари яшаш, севиш ва севилиш ҳуқуқи учун курашади, бу йўлда ҳатто жон фидо қилади. Касбдошлари уни фожеа раққосаси деб аташлари ҳам шундан бўлса керак. Б. Қориева ўзининг бой санъати билан хорижий томошабинлар қалбини ҳам ром айлаб келган. Рақс устаси Англия, Франция, Германия, Италия, Швеция, Норвегия, Белгия, Голландия, Болгариянинг етакчи театр жамоалари билан биргаликда саҳнага чиқиб Ўзбекистон мумтоз балети шуҳратини оламга таратди.

Беш йил муқаддам уни Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси раислигига сайладилар. Тажрибали санъаткор бу соҳада ҳам моҳир ташкилотчи, янгиликлар тарғиботчиси сифатида фаолият кўрсатмоқда. Бироқ икки неваранинг бувиси балет саҳнасида ҳамон порлоқ юлдуз эканини тантанали кечада яна бир бор намойиш этди.

Б. Қориеванинг Ўзбекистон Республикаси санъатини ривожлантиришдаги кўп йиллик ижодий фаолияти, ўзбек миллий балети ва рақсини ривожлантиришдаги хизматлари республика президенти И. Каримов фармонига кўра Ўзбекистон Республикаси Фахрий ёрлиғи билан тақдирланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат маслаҳатчиси Б. Назаров тантанали кечада уни санъаткорга топширди.

Қардош республикаларнинг фестивалда қатнашаётган театр ва маданият арбоблари, Ўзбекистон театр жамоалари, жамоатчилик вакиллари раққосани юксак мукофот ҳамда ижодий фаолияти санаси билан муборакбод этдилар.

Б. МАНСУРОВ,
ЎзА мухбири.

● **Суратларда: Ўрта Осиё Республикалари ва Қозоғистон театрларининг «Наврўз—92» фестивалидан лавҳалар.**

Д. АҲМАД суратлари.

МИЛЛИЙ МАКТАБ ҚАНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК?

ЖУМҲУРИЯТИМИЗ халқ таълими ходимлари олдида «Миллий мактаб қандай бўлиши керак?» деган муаммо кўндаланг бўлиб турибди. Шунга кўра таълим ва тарбия жараёнлари билан яқиндан шуғулланаётган маърифий жамоаларда, муаллимлар олий ўқув юртларида бу масала атрофлича кўриб чиқилиб, уни шакллантириш истиқболлари белгиланмоқда.

Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳи профессор-ўқитувчилар жамоатчилигининг яқинда бўлиб ўтган анжумани кун тартибига ҳам мазкур масала асосий мавзу қилиб киритилди. Бу йиғинда олий ўқув юртининг етакчи олимлари қизиқарли маърузалар билан чиқдилар. Айниқса, «Миллий мактабнинг моҳияти ва унинг шаклланиш йўллари», «Миллий мактаб ва тил», «Миллий мактаб ва Шарқ мутафаккирларининг педагогик қарашлари» деб номланган маърузалар кўпчиликка манзур бўлди.

Анжуманда миллий мактаб мазмунини белгилаш ва бу жараённи ривожлантиришга қаратилган йўл-йўриқлар ҳам белгилаб олинди.

С. ОДИЛОВА.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

МДҲГА ЁРДАМ МАЖМУАСИ

● **КУНИ** кеча Америка Қўшма Штатлари президенти Ж. Буш журналистлар билан бўлиб ўтган қисқа муддатли учрашувда собиқ Совет Иттифоқи жумҳуриятларига кенг қамровли ёрдам режаси кўриб чиқилганлигини ҳамда уни шу ҳафта ичида эълон қилажаклигини айтди. Режа лойиҳаси АҚШ давлат котиби Ж. Бейкер томонидан тавсия этилган эди. Унинг Оқ уйдаги муҳокамасида нуфузли конгрессменлар ҳам иштирок этдилар. «Бу режа жуда яхши режа бўлади», — деди АҚШ президенти.

ЯНГИ ҲАВО ЙЎЛИ

● **ГЕРМАНИЯ** Федератив Жумҳуриятининг Франкфуртдаги-Майн шаҳри билан Беларусь пойтахти — Минск ўртасида янги ҳаво йўли очилди. Биринчи парвозни ГФЖ «Люфтганза» авиакомпанияси тайёраси — «Боинг-737» амалга оширди. Тайёралар ГФЖга ҳафтасига уч марта: сешанба, пайшанба ҳамда якшанба кунлари қатнайди.

ВАЗИРЛИК ВАКИЛИ РАД ЭТДИ

● **БУЮК** Британия газеталарида Саудия Арабистони Хитойга «Пэтриот» ракеталарига доир технологияни етказиб берди, деган хабарлар тарқатилган эди. Саудия Арабистони мудофаа вазирлиги вакили шу хусусда гапириб, бу хабарни рад этди. Унинг гапларига қараганда, бу ахборотлар уйдирмадан бошқа нарса эмас.

Э. ХОНЕККЕРНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШМАЙДИ

● **ГЕРМАНИЯДА** чиқадиган «Шпигель» ойномаси собиқ Германия Демократик Жумҳуриятининг собиқ раҳбари Эрих Хонеккер тақдирига тааллуқли янги маълумотларни эълон қилди. Ойнома Шимолий Корея ҳамда Куба дипломатия каналларидан олинган хабарларга таяниб, мазкур икки мамлакат Э. Хонеккерга сиёсий бошпана бериш иштиёқида эмасликларини ёзди. Германия ташқи ишлар вазирлиги вакили бу хабарни шарҳлашни ўзига эп кўрмади. Кўринишдан, Э. Хонеккерни яқин кунлар ичида қандай воқеалар кутаётганлиги ҳамон мавҳум бўлиб турганга ўхшайди.

ҚАРОҚЧИЛАР ЖАЗОЛАНДИ

● **МАЪЛУМКИ,** 1990 йил августида 11 маҳбус «ТУ-154» фуқаролар тайёрасини мажбурий куч ишлатиш йўли билан Покистонга олиб кетишга муваффақ бўлган эдилар. Яқинда Карочида террорчилар устидан суд бўлиб ўтди. 10 нафар қароқчи умрбод қамоқ жазоси ҳамда уларнинг ҳар бири 500 долларлик жарима тўлашга ҳукм этилди. Ўн биринчи жиноятчи ўзини бир муддат илгари ўлдириб қўйганлиги судда эълон қилинди. Унинг жасади Покистон ҳудудида совет бош ваколатхонаси вакили иштирокида дафн этилган.

ПРЕЗИДЕНТ ВАЗИРЛАРНИ АЛМАШТИРМОҚДА

● **КУНИ** кеча Бразилия ҳукумати тўлиқ таркибда истеъфога чиқди. Бироқ, мамлакат президенти Ф. Коллор де Мелло ўн икки нафар вазирдан атиги олтитасининг истеъфосини қабул этди. Ахборот агентликлари хабарларига қараганда, иқтисодиёт, маориф ва соғлиқни сақлаш ҳамда уч нафар ҳарбий вазир ўз ўринларини сақлаб қолдилар.

АР-РИЁДГА САФАР

● **ЖУМҲУРИЯТ** президенти Сапармурод Ниёзов раҳбарлигидаги Туркманистон делегацияси куни кеча Саудия Арабистонининг Жидда шаҳрига келди. Туркманистонда бу сафарга жуда катта аҳамият бермоқдалар. Гап шундаки, Туркманистон президентини Саудия Арабистонининг қироли Фаҳд ибн Абдул Азиз ас-Сауднинг ўзи таклиф этган эди. Одатан рамазон ҳайити кунлари анъанага кўра меҳмондорчиликка ҳеч ким таклиф этилмайди. Бироқ, бу сафар бу анъанадан четлашилганлиги Саудия Арабистони билан Туркманистон жумҳурияти ўртасидаги муносабатларга янгича йўналиш бериши мумкин, деб ҳисобламоқдалар.

— Бизларнинг халқларимизни, — деди С. Ниёзов Ар-Риёдга учиб кетиш олдидан, — жуда кўп нарсалар — тарихий анъаналар, дин, ақоидлар боғлаб туради. Шу боис, биз Саудия Арабистони қиролининг таклифини бажонудил қабул этдик. Мазкур мамлакат билан бўладиган алоқалар Туркманистон иқтисодиётини ривожлантиришда катта имкониятлар очиб беришига аминман.

УМИД ҚИЛМОҚДА

● **ЎТГАН** шанба куни Япония ташқи ишлар вазири Митио Ватанабэ Тоттори префектурасида маъруза билан сўзга чиқиб, Япония билан Россия ўртасидаги ҳудудларга тааллуқли масала устида тўхталиб, бу чигал масалалар шу йилнинг ўзида ҳал этилса ажаб эмас, деб умид билдирди.

• ЁДНОМА *

ИСМОИЛ Сулаймонов — кекса журналист, «Ўзбекистон овози» рўзномасида хизмат қилади. 1974—1985 йилларда «Қишлоқ ҳақиқати» — «Сельская правда» рўзномасининг бош муҳаррири бўлган. Мана шу йиллар давомида хизмат юзасидан жумҳуриятимизнинг кўпгина кўзга кўринган раҳбарлари, жумладан, йирик давлат арбоби ва ёзувчи Шароф Рашидов билан жуда кўп марта учрашиб, мулоқотда бўлган, у киши иштирок этган ва маъруза қилган турли йиғинларда қатнашган. Юқорида тилга олинган рўзнома ҳам Шароф Рашидов ташаббуси билан ташкил этилганди.

Исмоил ака ўзи кўрган-билган ва гувоҳи бўлган воқеа-ҳодисалар асосида Шароф Рашидов ҳақида хотиралар ёзди. Ҳозир жумҳуриятимизнинг мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқимизнинг ўзлигини англаш жараёни давом этаётган бир шароитда бундай ёдномалар бизларга сабоқ бўлиши табиий. Ўтмишни чуқур таҳлил этиш йўл қўйилган хато ва камчиликларнинг бошқа такрорланмаслигига ёрдам бериши билан бир қаторда ҳар бир шахснинг қадр-қимматига етишишимиз, миллий ғуруримизни ҳимоя қилиш учун лоқайдлик, мутелик, эътиқодсизлик каби иллатлардан тезроқ қутулишимизга кўмаклашади, деган ниятдамиз.

Исмоил СУЛАЙМОНОВ

ЭЛ ОТАСИ ЭДИ

Шароф РАШИДОВ ҳақидаги хотиралар туркумидан

«УЛУҒ ОДАМЛАРНИНГ ХАТОЛАРИНИ КЕЧИРИНГЛАР».

(ҲАДИС)

ШАРОФ Рашидович мард одам эди. Унинг мардлигини «рашидовчилик» иборасини тўқиган киши бошқалардан кўра яхшироқ биларди. Майда-чуйда гапларни ёқтирмасди, ҳалол ва жонкуяр ходимларни қадрларди, уларни ҳамиша қўллаб-қувватларди.

— «70-йилларнинг бошларида Шароф Рашидов қабулхонасига, — деб хотирлайди Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Натан Маллаев, — Семашко дорилшифохонасининг директори, профессор Мўминов ва мен таклиф қилиндик. Шароф Рашидов истиқболимизга юриб келдилар... Навбат менга келди. «Алишер Навоий ва халқ ижодиёти» тадқиқотини тезлаштиринг, нашр этиш ва бошқа ишларга мен ёрдам бераман», дедилар. Китоб тайёр бўлиб, 1974 йилда босилди».

Унинг мардлигига саховатидан баҳраманд бўлганларгина эмас, балки ўша даврда аччиқ-чучук гап эшитганлар, ишдан олинганлар ҳам тан берарди. Аслини олганда, марднинг ишига тан беришнинг ўзи ҳам мардликдир.

«Ўзбекистон овози» рўзномасида Шароф Убайдуллаевнинг «Марҳумлар сўроқ қилинмайди» сарлавҳали мақоласи эълон қилинган кунлар эди. У ўқувчилар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Турли касб эгаларидан унда кўтарилган масала ғоятда муҳимлиги, ниҳоят Ш. Рашидовнинг серқирра фаолиятига холис баҳо берилганлигини маъқулловчи хатлар ҳар куни келиб турди. Кўпгина газетхонлар ўз фикр-мулоҳазаларини телефон орқали ҳам билдиришди. Шундайлардан бири — андижонлик Ашур Ҳайдаров эди. У ўз вақтида вилоят фирқа қўмитасининг биринчи котиби бўлиб ишлаган.

— Ёшим бир ерга бориб қолди, — деди у, — бирор нарсадан умидвор бўлиб лаганбардорлик қилиш давридан ўтганман. Агар эсласангиз, мен Рашидов даврида ишдан олинганман. Лекин шунга қарамай, бор гапни адолат юзасидан айтишим керак. Бу — менинг бўйнимдаги қарз. Яна қанча яшайман, бу ёлғиз яратганга аён. — Ашур Ҳайдаров ҳаяжон билан гапирарди. — Гап мен ҳақимда эмас, балки Шароф Рашидов ҳақида. Фарғона водийсида кейинги 25-30 йил мобайнида қандай катта ўзгаришлар юз берган бўлса, барчаси у кишининг ташаббуси, саъи-ҳаракатлари туфайлидир. Марказий Фарғона чўлини қадамба-қадам бир эмас, бир неча бор кезиб чиққан десам муболаға қилмаган бўламан. Қаерда янги район маркази бўлади, канал қаердан ўтказилади — ҳаммасини мутахассислар билан биргаликда ўша жойнинг ўзида ҳал этган.

У киши улуғ инсон, кенг қамровли раҳбар эди. Шароф акадан элга фақат яхшилик қолди. Мақолани ўқиб, дилимдагини айтишга эҳтиёж сездим. Мақола учун раҳмат! Ҳа, айтгандай, муаллифни қаердан топса бўлади, миннатдорчилик билдирмоқчи эдим.

— У бизда ишлайди, мен ҳозир чақириб келаман (Шароф Убайдуллаев ўша пайтда «Ўзбекистон овози» рўзномасида ижтимоий адолат бўлимининг мудири эди).

Ашур Ҳайдаров мақола муаллифи билан узоқ суҳбатлашди, илтимосимизга биноан ўз мулоҳазаларини ёзиб юборадиган бўлди. Кейинчалик ўша ваъда қилинган мактубни олдик. Афсуски, кўп ўтмай у кишининг вафот этганлиги тўғрисидаги хабарни эшитдик.

Кимдир жонкуяр кишиларга лозим бўлганидан ортиқроқ гап айтадиган ёки тош отмоқчи бўлса, Шароф Рашидович тезда бу нохуш аҳволнинг олдини оларди.

— Ишлаган одамнинг камчилиги бўлади. Ҳеч нарса билан шуғулланмайдиган кишиларгина хатодан холи бўлиши мумкин. Шундай экан, иккиланмасдан, ишонч билан дадил одим отаверинглар. Камчиликларни тугатиш йўлларини кўрсатмоқ учун мана биз тайёр. Фақат икки гуноҳ борки, уни биз кечиролмаймиз: бири — давлатга хиёнат, иккинчиси эса маънавий нопоклик. Ундай кишилар билан йўлимиз бир бўлиши мумкин эмас. Қолган камчиликлар ҳар биримизда бўлиши мумкин. Биргаликда маслаҳат билан, ўзаро кўмаклашиб, улардан холи бўлиб бораверамиз.

Шароф Рашидович баркамол инсон эди. Шу фазилати ҳамиша ва ҳамма ерда уни атрофидагилардан ажратиб турарди. Ўн йилдан зиёд вақт мобайнида Марказқўм бюроси ва котибияти йиғилишларида, пленум ва съездларда, фаоллар кенгашларида қатнашган давримда у киши томонидан инсон қадр-қимматини камситадиган, ерга урадиган бирор калима сўз эшитмаганман. Ишларининг аҳволи қониқарсиз бўлган раҳбар ходим ҳисоботи муҳокама этилаётганда одатда у шундай дерди:

— Қани, айтинг-чи, бу соҳани ўнглаб олиш учун нима қилмоқ даркор, биз томондан қандай ёрдам зарур?.. Ҳаммаси бўлади, бундан кўнглингиз хотиржам бўлсин. Аммо шундан кейин ҳам аҳвол ўзгармаса, унда биздан ўпкаламанг, йўлларимиз бошқа-бошқа бўлади, хайрлашишга мажбур бўламиз.

Бу сўзларни у қатъий оҳангда, кескин қилиб айтарди. Айтганининг устидан чиқарди. Воқеанинг қаёққа кетаётганини ҳис этган баъзилар (бюро аъзолари ёки бўлим мудирлари) борди-ю ўзларининг принципиалликларини намойиш этмоқ мақсадида бир-икки оғиз нордонроқ гап қотишга интиладиган бўлса, сўзлар қуюшқондан чиқиб кетса, бундай ҳолларда «айтилган гаплар бошқа йўсинда қайтариляпти» деб тўхтатиб қўярди. Гарчи кишида хато ва камчилик бўлса ҳам, уни камситишга, юрагига найза санчилишига йўл қўймасди. Ҳар қандай вазиятда ҳам инсонга инсонларча кўз билан қарар, инсоний муносабатда бўларди. Вазифасидан олинадиган раҳбарнинг камчиликлари бирма-бир саналарди. Хуллас, шундай йўл тутилардики, чиқарилаётган хулоса тўғри эканлигига ўша ходимнинг ўзи иқрор бўлиб, тан берарди. Кейинчалик уларни хўрлаш, таҳқирлаш бўлмасди, кишилар нафсониятига тегилмасди (бундай ҳол И. Усмонхўжаев ва Р. Абдуллаевалар даврида кенг авж олди). Ш. Рашидов бир эмас, икки-уч вазифани топинглар ва таклиф қилинглар, хоҳлаганида ишлайверсин, деб тайинларди ҳамда унинг натижасини албатта кузатарди.

Баъзи катта-кичик ташкилотларда шундай ҳолларни ҳам кузатиш мумкин: ходим раҳбарнинг олдига киришдан олдин қабулхона котибасидан «хўжайин»нинг кайфиятини аниқлайди: «яхши» деса, унинг ҳузурига киради, «ёмон» деса, биладики, иши битмайди, баъзан эса қайтимига емаган сомсага пул тўлагандек эшитадиганини эшитиб чиқади. Қошлар чимирилган, қовоқлар уюлган пайтда холисликни кутиб бўладими, ахир?!

Шароф Рашидович ҳам сиз ва биз каби инсон эди. Бинобарин, унинг ҳам кайфияти яхши ва ёмон бўлиши табиий бир ҳол. Лекин у ўзидаги ички ҳис-туйғуларни юзага чиқармасликка, ҳар қандай шароитда ҳам ботиний кечинмаларини сездирмасликка ҳаракат қиларди. Шу сабабли унинг кайфияти ишнинг боришига, масалаларнинг ҳал бўлишига таъсир этмасди, холис хулоса чиқаришга интилинарди. Шу ўринда ундан кўнгли тўлмаган кишилар эътироз билдиришлари мумкин. Уларга жавобим шундай: Ш. Рашидовга хаёлий одам эмас, балки жонли инсон сифатида ёндошсак, назаримда, инсофдан бўларди.

Шароф Рашидович оддий ва камтарин эди. Ишда, кишилар билан муносабатларида, ҳаёт тарзида у шунга интиларди. Ҳатто борган ерларида ёзилган дастурхонда ноз-неъматлар керагидан ортиқ бўлса, албатта, «исрофгарчилик — яхши хислат эмас», деб огоҳлантирганининг бир неча бор гувоҳи бўлганман, кишиларни ўзига жалб этадиган жозиба кучи ҳам худди шу оддийликда эди. Унинг бошқалардан устунлиги ва қудрати ҳам шунда эди.

Олижаноблик ва ўзига хос тантилик Рашидов шахсиятини атрофдагилардан ҳамма ерда ажратиб турарди, унинг улуғворлигига улуғворлик қўшарди. Масалалар муҳокама қилинаётганда ўзгалар фикрига ҳурмат билан қараш, сабр ила суҳбатдошининг сўзини бўлмай охиригача тинглаш, борди-ю эътироз билдирадиган бўлса, аввал айтилган гаплар, таклифлар муҳимлигини таъкидлаб, шундан кейингина «мана шундай қилсак қандай бўларкин?» деб ўз мулоҳазаларини ўртага ташларди.

«Рашидов адабиёт ва санъатни, умуман маданият масалаларини пухта билишига қарамай, — деб хотирлайди «Мулоқот» жаридасида ўша пайтда Марказқўм маданият бўлимининг мудири бўлиб ишлаган А. Тўраев, — шу соҳа мутахассислари фикрига қулоқ тутарди. Яна шуни айтиб ўтиш кераки, мен ўн йил Марказий Қўмитанинг бюро, котибият мажлисларида, пленумларида ёки бирор муҳим масалани муҳокама қилган йиғилишларида Рашидов ўзга фикрни инобатга олмаганини эслай олмайман. Ўша кезда ҳар ким ўз мулоҳазасини бемалол билдириши мумкин эди».

1983 йилнинг бошларида рўзномаларнинг бирида шоира Муҳтарама Улуғованинг ижро этилаётган қўшиқларнинг матни ҳақидаги мақоласи босилиб чиқди. Унда бошқа матнлар қатори қўшиқ қилиб айтилаётган Ш. Рашидов шеъри ҳам танқид қилинганди. Табиийки, мақола муаллифи ҳам, уни чоп этган рўзнома ходимлари ҳам қўшиқ матнининг муаллифи ким эканлигидан бехабар эдилар. Лекин бундай пайтда раҳбарга ўз садоқатларининг «нақадар буюк» эканлигини намойиш этишга интилувчилар юз берган вазиятдан, фурсатни бой бермай, дарров фойдаланадилар. Хуллас, бу гап Ш. Рашидов қулоғига бориб етган.

«...Ўша кунлариёқ Шароф ака бу воқеа хусусида: «Шеър ёзганимиздан кейин бизниям танқид қилишади-да» деб кулиб, бағри кенглик билан гапирганлариям тилдан-тилга ўтиб улгурганди», деб эслайди Муҳтарама Улуғова.

У ўзини кўпчиликдан алоҳида қўймас, ўзига алоҳида эътибор ва алоҳида муносабатда бўлишларини талаб этмасди, балки ҳамма қатори бўлишга интиларди. Бирор кимсанинг обрў-эътиборини камситадиган сўзлардан ўзини тиярди. Ундаги олижаноблик ва саховат раҳбар сифатидагина эмас, айни пайтда инсон сифатида ҳам сиймосига кўрк, қандайдир жозиба, эҳтиром бахш этарди.

Кишилар томонидан билдирилаётган эътирозларга ўта жиддий муносабатда бўлар, ҳар бир мулоҳазани имкони бўлса, ўша жойдаёқ тегишли раҳбарларга топширар, унинг натижасини маълум қилишнинг аниқ муддатларини белгиларди. Собиқ марказнинг ғаразли нияти, Лигачёвнинг совуқ нафаси ила йўғрилган ўша машъум XVI пленум ва XXI съезддаги адолат ва ҳақиқатнинг оёғи осмондан келтирилган маърузаларни, олдиндан тайёрлаб қўйилган ҳамда аниқ мақсад кўзланган нотиқларнинг нутқини эшитган ва ўқиган киши, айниқса, дунёқараши кейинги ўн йиллик мобайнида шаклланган ёшлар айтишлари мумкин: ёзилганлардан шундай хулоса чиқадики, Ш. Рашидов пайғамбар бўлмаса ҳам авлиё экан-да, деб.

Йўқ, мутлақо, ундай эмас, у авлиё ҳам, пайғамбар ҳам эмас, у ҳам инсон эди. Лекин ўша шароитда, ўша тузум, ўша даврда инсонга, раҳбарга хос қандай яхши хислат бўлса, имкони борича уларни ўзида сақлаб қолишга интилган, ўз даврининг етук кишиси ва раҳбари эди. Келинглар, эҳтиросларни, бўлиб ўтган майда-чуйда гапларни бир чеккага йиғиштириб қўйиб, оддий бир инсон сифатида хотиржам фикр юритайлик.

Ҳаёт деб аталмиш жумбоқларга тўла йўлда баъзан оила аъзолари ўзаро бир фикрга келолмай қоламиз. Ота ўғилдан, ўғил отадан, она қизидан, қиз эса онадан, ака-укадан, ука эса акадан ўпкаланиб юрадиган кезлар ҳам бўлади. Яна бир ўта жўн мисол келтирмоқчиман. Адолат тоши ила ўлчаб, сўнг айтинг-чи, эллик, юз киши меҳнат қилаётган жамоада ўша ердагиларнинг ҳаммаси ҳам ўз раҳбарига бир хил назарда қарайдими? Раҳбар эса ҳамманинг, беистисно, кўнгилдагисини топа оладими? Бундай бўлиши амалий жиҳатдан эмас, ҳатто назарий жиҳатдан ҳам мумкин эмас. Муҳими, аксарият кўпчилик рози бўлса, бас. Менимча, масалага шундай қаралса, холис баҳо берган бўламиз. Ана энди мингминглаб одамлар билан муомалада бўладиган кишининг аҳволига четдан бир назар ташлайлик. Кимгадир унинг тутаётган иши маъқул, кимгадир маъқул эмас. Буларнинг ҳаммаси шу ҳаёт каби табиий-ку, бундан ўзгача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Яна масаланинг бир томони борки, уни ҳам дангал айтиш лозим деб ўйлайман. Қайси салтанат даврида адолатсизлик тиғи кимнингдир дилини тилиб ўтмаган?! Колониал тузумда, инчунун. Фақат эртак ва афсоналардагина аксинча бўлиши мумкин. Ҳали яқин пайтларгача ўтмишдаги тарихий шахсларга, жумладан, бобомиз Темур ва Бобур мирзога ҳам бир томонлама ёндашиб, улар арвоҳини ранжитдик.

Гапнинг индаллосини айтмоқчи бўлсак, ноҳақ жафо чекканлар ҳамма давр ва замонларда бўлган (зўравонликка таянган тоталитар тузумда инчунун), бундан кейин ҳам бўлаверади. Лекин бир даврда кам, бир даврда кўп, баъзан эса ўрмонга ўт тушгандек ҳўли-қуруғ баравар ёнаверади. Шўро даврида бунинг жуда кўпини кўрдик, қайта қуриш бошланган даврда, саксонинчи йилларнинг ўрталаридаги оммавий қатағон яраси ҳали битмаган, битмайди ҳам.

Шундай бўлса нега Ш. Рашидовга бу қадар надомат тошлари отилди? Бу жуда пухта ўйлаб режалаштирилган маккор ва разил иш эди. Чунки Ш. Рашидов нуқсонларидан қатъий назар, камдан-кам етакчиларга насиб этадиган бахтга мушарраф бўлганди — у миллат рамзи, миллат фахри, миллат кўрки ва ғурури эди. Унинг номини бадном этмасдан туриб, Ўрта Осиёдаги энг кўп сонли халқни, минг йиллик шонли тарихи билан фахрланадиган халқни оёқости қилиб бўлмасди. Марказнинг бу масалада тутган бош йўли, асосий мақсади, стратегик йўналишининг моҳияти шунда эди. Агар шу нопок йўл, шу ғараз мақсад амалга ошмаганда Ш. Рашидов номи халқ учун, миллат учун бамисоли муқаддас туғ каби кишиларни бирлаштираверарди. Мутлоқи ҳокимликни тиклаш, бойликларни бемалол талашни давом эттирмоқ учун шу тенги йўқ гўзал ўлкани мустамлака тарзида бундан кейин ҳам ушлаб туриш ниятида миллатни бир-бирига қарама-қарши бўлган қутбларга бўлиб юбориш, уларни охири кўринмас тортишувларга гирифтор этиш, гиж-гижлаш, бу ҳам етмаганидек гуруҳлар ўртасидаги кураш авж олмоғи учун четдан туриб керосин сепиш лозим эди. Шу боисдан ўзимиздан чиққан ҳайбаракаллачилар миллатига, халқига хиёнат қилдилар.

Соддалигимиз, узоқ йиллар қалбимизга экилган қўрқув уруғлари, вужудимиздаги мутелик, орамиздаги манқуртлар ғанимларга қўл келди. Акс ҳолда бизда бу қадар парокандалик, довдираш, асосий ғаним бир чеккада қолиб, бир-биримизнинг ёқамиздан олиш каби кўнгилсиз ҳол юз бермасди. Ўзимиздан чиққан озми-кўпми ўз халқига қайишадиган раҳбар ходимларни оммавий равишда таҳқирлаб, асоссиз равишда бадном этиб, бу ўлкада бузилмаган, айнимаган ходим қолмади, деб марказга етти букилган ҳолда «десантчилар юборинг» демасдик.

Республикамизда аниқланган камчиликлар, хато ва нуқсонлар бу — ўзбекнинг иши, Ш. Рашидовнинг иши эмас, мутлақо бундай эмас, балки чириган тузумнинг, чок-чокидан сўкилиб бораётган тузумнинг сассиқ меваларидир. Кейинги бўлиб ўтган катта воқеалар, сиёсий бўронлар буни яққол кўрсатди. Ўша чириган илдизлар очилди, тузумнинг асл башараси биринчи бор кенг халқ оммасига ошкор бўлди. Ш. Рашидов эса ўша заминда етилган ўз даврининг одами эди. Бинобарин, унга ҳозирги ўлчовлар, ҳозирги тош-тарозилар билан баҳо бермоқ адолатдан бўлмайди. УНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ЎЗ ЗАМОНАСИ ТАРОЗИСИГА ҚЎЙМОҚ ВА ШУНГА ҚАРАБ БАҲОЛАШ ТЎҒРИ БЎЛАДИ, чамамда. Холис айтайлик, ўша қўшиб ёзишлар, бошқа камчиликлар мамлакатнинг қайси минтақаси ёки қайси республикасида юз бермаган? Хўроз ҳамма ерда бирдек қичқираётган, ҳамма ерда аҳвол худди шундай, балки бундан ҳам бешбаттар эди. Лекин мамлакат бўйича фақат ўзбек халқи бадном этилди, шаънимиз оёқости қилинди. БИЗНИНГ ТИМСОЛИМИЗДА ҒАФЛАТ УЙҚУСИДАН УЙҒОНИБ КЕЛАЁТГАН БОШҚА МИЛЛАТЛАР ҲАМ ҚАТЪИЙ СУРАТДА ОГОҲЛАНТИРИЛДИ. Чунки биз «қизил империя»нинг маккор тузоғига манқуртлар ёрдамида осонлик билан илиндик, қўлларимизга тош бериб қўйиб, кимни кўрсатса орқа-ўнгига қарамай отавердик. Ғофил кишини банди этмоқ хушёр кишига нисбатан ҳийла ўнғай. Ҳа, эндиликда кўзимиз очилди, лекин афсус ва надоматлар бўлсинки, жуда кеч очилди.

ИСНОД

ШАРОФ Рашидовнинг дастлабки қабрини кўчириш, унинг арвоҳини безовта қилиш халқ қалбини тилка-пора этди. Бу гуноҳи азим ишнинг тепасида турганлар, унга бош-қош бўлганлар бугунги кунда «бизга буюриб эдилар» деб ўзларини оқламоққа чоғланмоқдалар. Келгинди раҳбарларни, «қизил империя»нинг ноибларини тушуниш мумкин. Уларнинг қора юракларида маҳаллий аҳолига нисбатан заррача меҳр бўлмаган, аксинча, қаҳр-ғазаб ва зардобга тўла эди. Уларга ҳар қадамда ва ҳар ишда ялтоқланган маҳаллий раҳбарларни — «етакчи»ларимизни бу ишда тутган йўлини оқлаш ҳам, тушунтириб бериш ҳам мушкул. Ўзингдан чиққан балога — қайга борай давога? Улар ўзларининг ўткинчи аркони давлатини бир умрга деб ҳис этган бўлсалар, ажаб эмас. Лекин халқ барча нопок, беибо ишларни марказ ана шу қўғирчоқ раҳбарлар қўли ила амалга ошириб, кўп ўтмай уларнинг ўзларини ҳам бадном этишларини ўша пайтдаёқ англаганди. Маккорлар сопини ўзидан чиқаришяпти, деган гап улус орасида кенг тарқалганди. Махсус айғоқчилар бу гапларни эгаларига етказганми-йўқми, буниси қоронғи.

Ўткинчи дунё — алдамчидир, дейди машойихлар. Инсон қабрини кўчириш бандасига номуносиб иш. Кимки бу ишга қўл уриб, марҳум арвоҳини безовта қилар экан, ювса кетмас доғ қолдиради ўзи учун. Омонат раҳбарларимиз ўзбек деган номга, одамгарчиликка иснод келтирдилар. Эндиликда ўша воқеа тарих саҳифаларига умрбод муҳрланиб қолди. Уни ҳеч бир кимса, ҳеч қачон ўчира олмайди. Келгуси авлодларимизга буни қандай тушунтирамиз (агар тушунтириб бўлса), алломаларимиз тилларини лол қолдирадиган мушкул жумбоқдир бу ҳол.

Ўша иснод бўлиб қолган ишнинг бошида турганларга раҳматли Рашидов қанчалар меҳр қўйганди, йиллар мобайнида меҳнати сингганди, улардан умиди катта эди. Улар эса ҳаммасидан кўз юмдилар, унутдилар, сотдилар. Икки-уч йиллик омонат амал курсисида ўтириш учун одамийликни оёқости қилдилар. Халқнинг, келгуси авлодларнинг тавқи-лаънатидан қўрқмадилар.

Қани, ўзингиз айтинг, ўтган азиз-авлиёлар ҳаққи, бобокалонларимиз хотираси ҳаққи, тоғлар ва дарёлар ҳаққи, қуёш ва юлдузлар ҳаққи, диёнатни ўртага қўйиб айтинг, ватандошлар. Шу муқаддас юртнинг нони ва обиҳаётидан баҳраманд бўлганлар, сизлар айтинг. Эл отасининг меҳридан кўнгли сув ичганлар, сизлар айтинг. Кўкда учган эркин қушлар, сизлар айтинг. Раҳматли яхши ният билан эктириб, ўстирган азим дарахтлар, сизлар айтинг. Пойтахтимиз кўркига кўрк қўшиб турган салобатли ва муҳташам бинолар, сизлар айтинг! Ўзини билган, мен ҳам ишонаман, ўлим менинг ҳам бошимда бор, деган бирор киши бу машъум ишга қўл урадими? Нега улар эл-улусдан тап тортмадилар, марҳум арвоҳидан чўчимадилар?

Ҳар ким экканини олади, ҳар кимга қилмишига яраша, деган гап бор қадимийларда. Дунёнинг ажиб, ўзига хос, биз учун очилмаган тилсим бўлмиш қонунлари бор, хом сут эмган бандаси уни ҳали тушуниб етишга ожизлик қилғай. Ҳаёт вақти-соати етгач, ҳар биримиз билан холис ва одилона ҳисоб-китоб қилиши, ҳар кимга тегишли мукофот ёки жазосини бериши шу қонуннинг инъикосидир. Шароф Рашидовнинг арвоҳини безовта қилганларнинг юзи қора бўлди. Эндиликда бу доғ мангуга ювилмасдир. Тарихга улар бадном бўлиб кирдилар, ўзларинигина эмас, балки миллатини, халқини ҳам иснодга қолдирдилар. Шу воқеалар бошида турганлар нечун кўр ва кар бўлиб қолмаганларига олам ҳайратда.

Нега энди биз кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган бу ҳодиса юз берди, нима учун? Бу шунчаки иш бўлмай, назаримда, ЎЗБЕКНИ ОЁҚОСТИ ҚИЛИШ, УНДА ЭНДИГИНА КУРТАК ОТИБ КЕЛАЁТГАН ЎЗЛИГИНИ АНГЛАШ ҲИСЛАРИНИ НИШ УРАЁТГАН ЧОҒИДАЁҚ ЯНЧИБ ТАШЛАШДАН ИБОРАТ МАККОР ИШНИНГ АЖРАЛМАС БЎЛАГИ ЭДИ. Шу қора ниятни амалга оширмоқ истагида улкан туҳмат машинаси яратилди. У куну тун тиним билмай ишлади — радио, телевидение, рўзномалару ойномалар орқали ҳали яқингинада элга оталик қилган, номи эъзозланган киши хотирасига бўҳтон ёғдирилаверилди.

Мен ўша кезларда Рашидовнинг дастлабки дафн этилган қабри ёнидан кунига кам деганда тўрт-беш бор ўтардим. Шунда ҳар куни ажиб бир манзаранинг гувоҳи бўлардим. Расмий доираларда, минбарларда ўша марказ томонидан тўқиб чиқарилган дийдиёлар давом этарди. Лекин халқ ўз етакчиси хотирасидан юз ўгирмасди. Дафн бўлинган жойдан ёш-яланглар, кексалар, аёллар қадами узилмасди. Қуръони карим суралари ҳамиша жаранглаб эшитилиб турарди. Халқ вайсақига айланиб қолган раҳбарларнинг сўзини уч мирига олмас, ўз дили айтганини, виждони буюрганини бажо айларди. Ҳар куни эрталаб қабр тоши устида янги узилган гуллар пайдо бўлиб қоларди. Бу савоб иш канда бўлганини билмайман.

Шундай қилиб ўша пайтдаги раҳбарлар ўз халқидан ажралиб қолди. Ўртадаги жар кун сайин, соат сайин кенгайиб бораётган эди. Аслини олганда элга раҳбарлик қилишга уларда маънавий асос қолмаганди. Вақтинчалик амал курсисига маҳлиё бўлиб, диёнатини ютганлардан халқ ўша пайтдаёқ ҳали вазифаларидан олинмасданоқ бутунлай юз ўгирганди.

Табиийки, бу ҳол уларга тинчлик бермасди, ҳаловатини бузарди. Арслоннинг ўлиги-ю сичқоннинг тириги, деб шунга айтсалар керак. Ўйлаб-ўйлаб Рашидовнинг пойтахт марказидаги қабрини одамлар кўзидан нарироққа олиш керак, деган тўхтамга келишди, шум ниятли маслаҳат тор доирада ўтказилиб, ниҳоятда махфий тутилди. Кўнгли нотинч кимсаларда, марҳумнинг хотирасидан ҳам лабига учуқ тошганларда шундай тушунча пайдо бўлган эдики, гўё қабр кўчирилса Рашидов эл хотирасидан кўтарилади, оқибат-натижада янги раҳбарларга эътиқод қўяди. Улар чучварани яна хом санашганди. Бу ишлари билан илвираб турган эътиборларини ҳам бутунлай йўқотдилар. Зеро, бўлиб ўтган воқеалардан сўнг раҳбар бўлиб қолишга, бирор кимсага бир калима сўз уқтиришга уларда ҳеч қандай маънавий асос қолмаганди. Бу қилмишлари билан ўзларини шармандалик деб аталмиш чоҳга ташладилар. Ал қасосу минал ҳақ! Қадим замонлардан бери шундай бўлиб келди. Бундан кейин ҳам худди шундай бўлади.

Халқ эса Шароф Рашидов ҳоки янгидан дафн этилган Чиғатойдаги қабрдан худди аввалгидек қадамини узгани йўқ. Узмайди ҳам. Чунки, марҳум ҳаётлигида эл-юрт учун бамисоли азим чинор эди. Қанотлари остида халқини ёзда жазирама иссиқдан, қишда эса қор-ёмғирдан асрарди. Унинг хотирасини беҳурмат қилмоқни жирканч юракларига жо этганлар, бу қилмишлари билан аввало халқ қалбига тиғ урдилар, кишилар томирида қон эмас, балки азоб ва ғазаб оқди. Халқ дилини оғритганларга, биз муқаддас деб билган удумларимизга оёқ тираганларга табиат рўшноликни раво кўрмайди. Минг йиллар тажрибаси бизга шундай сабоқ беради...

Қабр ёнида туриб, фотиҳага чин дилдан қўл очиб, юракларни тилим-тилим айлаб, илтижо ила мурожаат қилиб айтилган сўзлар ижобат бўлди — ҳар ким экканини олди. Покиза номга доғ туширишни умид қилганлар шум ниятларига етмадилар, аксинча бўлиб чиқди — ўзларининг юзлари юзтубан бўлди.

Эл ўз содиқ фарзандининг хотирасини покиза қалбида эъзозлаб келмоқда. Унинг номини бўҳтон, ғуборлардан холи этиш ҳамда абадийлаштириш борасида анча савобли ишлар қилиняпти, адолат тикланяпти, ҳақ қарор топаяпти.

МУНОЖОТ

АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, Шароф ака! Мана сизни зиёрат қилмоқ ниятида, хотирангизни ёд этиб келдик яна сўроқлаб. Бу ерга келган бир биз эмас эканмиз. Қабристонга кирган зот борки, ҳар бири ҳузурингизга келиб, икки калима Қуръон тиловат қилишни ўз инсоний бурчи деб биляпти. Руҳингиз поки ҳурмати ўзаро аста суҳбатлашишяпти. Халқимиз учун қилган беминнат хизматларингизни тилга олишяпти. Аста назар соламан одамларга. Уларнинг кўпчилиги тириклик вақтингизда Сиз билан шахсан суҳбатда бўлмаган, Сиз билан учрашмаган, аммо Сизнинг ҳиммат камарини боғлаб, ўзингизга хос тантилик ва мардлик билан кишиларга кўрсатган саховатингизни бирма-бир эслашяпти. Баъзиларнинг кўзларида ёш. «Шундай одамга ҳам хусумат тошлари отилди-я, қандай замонларга қолдик?» Кўнгилларида шу афсус-надомат тўла унсиз нидо.

Бугунги руҳий ва маънавий ҳолатимиз ўзингизга аён. Саховатингиздан баҳраманд бўлган эл ҳаққи гўрингизда тинч ётинг, ўзбек деб аталмиш миллат тўғри йўлга, ҳақ йўлига тушиб олаяпти. Шукурларким, замонамизга яраша шу халққа монанд жасур раҳбарлар етишиб чиқди. Эл ўз орасидан кўтарган бу етакчилар улус манфаати йўлида мардлик камарин белга боғлаб, улуғ боболаримиз руҳидан мадад олиб, бойликларимизни ташмачилардан ҳимоя қилмоқдалар. Ҳақ-ҳуқуқимизни тиклаш борасида қатъий йўл тутмоқдалар. Элнинг қорни тўқ, эгни бут, хонадонларда хотиржамлик, тинчлик, омонлик бўлишини ўйлаб, кўмакка муҳтожларга имтиёзлар яратмоқдалар. Даврнинг меҳнат аҳли елкасига тушаётган оғир юкини енгиллаштириш, иқтисодиётимизни оёққа турғазиш, ўзга халқлар билан муносабатларни йўлга қўйиш, бир замонлар хорижий мамлакатларда довруғи баланд бўлган ўзбек юртининг ҳурмат-эътиборини қайта тиклаш борасида кўп иш қилишмоқда. Шу эзгу мақсад йўлидаги ишларда Сизнинг ҳам руҳингиз бизни қўлласин.

Қўл-оёғи, онги кишанлардан халос бўлган халқ нималарга қодир эканлигини кўрсатадиган замон келаяпти. Сезиб турибмиз, юртимизда бўлаётган катта ўзгаришлардан — жумҳурият тутқунликдан қутулиб мустақиллик йўлига ўтганидан руҳингиз бениҳоя шод. Шу кунлар ҳақида тилингизда айта олмай, ният ва орзуларингиз дилингизни ўртаб-ўртаб армон бўлиб кетдингиз. Ўша мутелик даврида марказдан нимаики ундириш мумкин бўлса, имкони қадар ундирдингиз. Саъй-ҳаракатларингиз бесамар қолмади. Начора, ўшанда улушимизнинг жуда оз қисми бизга тегаётганди. Ҳаммамизнинг айбимиз шуки, ўшандай адолатсиз замонда, халқ топталган, қадриятлар оёқости қилинган замонда яшамоқ пешонамизга битилган экан. Энди эса етакчиларимиз ҳам, халқ ҳам огоҳ ва ҳушёр, эл ғафлат уйқусидан секинлик билан бўлса-да уйғонмоқда. Дилдаги аламингиз бисёр эканлиги элга аён. Руҳингиз ўксинмасин — ниятларим армон бўлиб кетди дебон.

Эсингиздами, бир пайтлар «Тарих ҳукми» деган публицистик асар яратгандингиз. Вақт олий ҳакам, тарих ҳозирнинг ўзидаёқ одил ҳукмини чиқарди, эл учун азиз бўлган номингиз туҳмат ғуборларидан покланяпти. Хабарингиз бордир, кўчалар, хўжаликлар, корхоналар яна Сизнинг табаррук номингиз билан аталмоқда. Булар Сизнинг олдингиздаги қарзларимизни узиш йўлида, руҳингиз олдида гуноҳларимизни ювиш йўлида қилинаётган дастлабки ишлардир.

Ўзингиз ҳам сезаётгандирсиз, кўринг, қабрингиз анвойи гулларга кўмилиб кетибди. Шундай қилинглар деб бирор кимса айтмаган, одамлар буни ўз бурчлари деб билмоқдалар.

Яна бир нарсани айтиб қўяй, Сизга, бу ҳам бор гап. Ўша пайтда, тўс-тўполон даврида, юртимизга ҳақсизлик ўти тушган, дўст билан душманни ажратиб бўлмай қолган кезларда, ҳақ билан ноҳақни ажратиш мушкул бўлиб, кўнгил фалаж, бош гаранг, йўллар эса боши берк бўлиб, журъатсизлик илдиз отиб, ирода ва ихтиёримизни бой бериб қўйган кезларда, фисқу фужур авжига чиққан паллада билибми-билмайми ёки замоназайлига қарабми ё бирор кимсанинг кўрсатмаси, балки қатъий буйруғи биланми Сизнинг номингизга ҳам тош отувчилар бўлди. Улар орасида Сиз эътиқод қўйган, меҳр билан бошини силаб, тўғри йўлга бошлаган, Сиз туфайли одамлар сафига қўшилган, мукофот ва унвонлар олган, амал эгаси бўлган, шу сабабли ўзингизга эмас, балки ҳатто соянгизга ҳам етти букилиб салом бериб юрганлар ҳам бор эди. Қандай қилайлик, хом сут эмган бандалар деб бекорга айтишмаган. Пайғамбаридан тониб, худосини унутган бундай зотлар ҳамма замонларда ҳам бўлган. Ахир ўртада шайтон деб аталмиш махлуқ бор.

Тўс-тўполон даври ўтиб, юртда нисбатан осойишта ҳаёт ўрнатилгач, худодан қўрқиб, юртдан андиша қилган ўтмишда надомат тошини отганлар кўпчилигининг бугунги кунга келиб эл олдида, руҳингиз олдида бошлари хам. Дилларини ўртаяпти ўша ўйланмасдан айтилган гаплар бугун. Бедиёнатлар таъсирига тушганларидан, ҳақ йўлидан озганларидан бугун ўз виждонлари олдида тавба-тазарру қилмоқдалар. Дилларида ўкинч-армон. Улар руҳий ҳолатига назар ташланса, кўнгиллари жунбушга келганлиги аён бўлғай.

Шароф ака, ҳаётингизда Сизни бағри кенг, ҳиммати баланд, бузруг одам, деб тан олган эдик. Илтижо айларам Сиздан: билиб-билмай қилинган гуноҳлардан ўтинг, ўкинч тўла узрларни қабул қилинг — ҳамма-ҳаммаси учун.

Эсимда — ўша боқишларингиз, эсимда — кўнгли чўкканларга меҳр улашганларингиз, эсимда — йиқилганларга суянчиқ бўлганларингиз, эсимда — оғир кунларда халқ дардини ўзингизга олганларингиз. Нуроний чеҳрангиз, ним кулиб туришларингиз ҳамон эсимда. Қалбим тўлиб-тошиб кетган кезларда ҳам, кўнглим чўккан пайтларда ҳам ҳузурингизда бўлган дамлар эсимда. Бу фоний дунёдан ўтганларни ёд этмасак, одамман деб бош кўтариб юришдан не фойда?!

Ҳаёт пайтларингиздаёқ халқ Сизни зиёрат этмоққа ўзини бурчли деб биларди. Зеро, Сиз инсофли ва диёнатли Инсон эдингиз. Муштдек юрагим бирор нарсадан қувониб энтикса ҳам, хаста кўнглим дунё ташвишларидан тўйиб кетиб, унсиз инграса ҳам ҳамон Сизнинг ҳузурингизга келаман. Тўйиб-тўйиб унсиз сўзлашамиз. Ҳар қандай ҳолатда ҳам руҳингиз далда беради, онадан янги туғилгандек бўлиб уйга қайтаман.

Руҳингизни безовта қилган бўлсам, узр. Тинч ётинг, гўрингиз нурга тўлсин! Ҳали кўрасиз, бу жой халқнинг муқаддас зиёратгоҳи бўлиб қолади. Энг эзгу тилак, илоҳий покиза ният билан қадам босгусидир одамлар. Шундай кунлар келади, ҳадемай қадамжо бўлиб қолгусидир Сизнинг қабрингиз.

Бу ўткинчи дунёга ҳеч ким устун бўлмаган. Ҳамма нарсани вақт емириб юборади. Унутилмайдигани авлодларга қолдирилган яхши ном. Йиллар ўтаверади. Лекин ўзбек деган эл бор экан, қабрингиздан инсон оёғи узилмагай, покиза номингиз кишилар қалбида эзгулик тимсоли бўлиб абадий яшажак.

* * *

МУҲТАРАМ ўқувчи, кўпдан бери юрагимни безовта қилиб, тинчлик бермаётган ички дардларимни сизларга тўкиб солдим. Кимгадир маъқул тушар, кимгадир маъқул келмас. Бу — ҳар кимнинг иши. Мен ўз шахсий мулоҳазаларим, кўрган-кечирганларимни қоғозга туширдим. Раҳматли Шароф ака минг-минглаб кишилар билан учрашган, мулоқотда бўлган, дардли юракларга малҳам қўйган. Имоним комилки, у зот ҳар бир кишининг юрагида бир умрга ўчмас из қолдирган. Айтмоқчиманки, сўзлаганларим — денгиздан томчи.

Бу йил Шароф Рашидов ҳаёт бўлганларида таваллуд топганининг 75 йиллигини нишонлаган бўлар эдик. Афсуски бу кун ул кишига насиб этмади. Лекин бизга насиб этсин, унинг авлодларига, ўғил-қизларига, набираларига, ул зоти олий ўа азиз умрини бағишлаган халқига насиб этсин. Иншоолloҳ!

ЯХШИДАН ҚОЛГАН НОМ

Кўп йиллардан бери Қорасув районидаги «Олимбобо» қишлоғидагилар билан таниш бўлганлигим учун улар мени турли тадбирларга, тантаналарга таклиф қилиб туришади. Бу гал ҳам Наврўз айёми ҳар қачонгидек салмоқли тарихга эга бўлган 1-ўрта мактабда юксак руҳ билан ўтди.

Кексаларнинг ҳикоя қилишларича бу мактаб 1936 йилда «Иттифоқ» колхозининг раиси Жўра Эшонхўжаев ташаббуси туфайли қурилган экан. Пойдеворга биринчи ғиштни қўйган бу отахон ўз томорқасидаги азим теракларни кесиб, ёғочларни ана шу билим маскани учун ажратган. Ҳамқишлоқлари менга раиснинг одамларни илмли қилишга астойдил интилганлигини, «фақат билимгина кишилар турмуш тарзини ўзгартира олади» деган фикрни кўп бора такрорлашини ҳам гапириб бердилар.

Чиндан ҳам шундай бўлди. Пастқамгина, пахсадан қад кўтарган 1-мактабда ўқиган қишлоқ ёшлари орасидан муҳандислар, агрономлар, механизаторлар, ўқитувчилар, шифокорлар, сув хўжалиги мутахассислари ва бошқа касб эгалари етишиб чиқдилар. Қишлоқ қиёфаси ҳам аста-секин ўзгариб борди. Равон йўллар очилди. Замонавий уйлар, шифохоналар, болалар боғчалари, катта-катта фермалар қурилди.

Бугунги кунда «Олимбобо» қишлоғида истиқомат қилаётган 10 мингдан ортиқ аҳоли — ўзбеклар, қозоқлар, қирғизлар, украинлар ва бошқа миллат вакиллари ягона бир оиладек яшаб, меҳнат қилмоқдалар. Улар ҳар йили эл дастурхонига сабзавот, мева, узум, картошка етиштириб бераётирлар.

Эл жонкуяри Жўра ота ўзи орзу қилган гўзал турмушнинг гувоҳи бўла олди. У қишлоқ кишиларининг ҳаёти йилма-йил яхшиланиб бораётганлигидан қувонди. Узоқ йиллар давомида ўз меҳнати роҳатини ҳам кўрди. Ота 1980 йилда 97 ёшида вафот этди. Оддий кетмончиликдан раисликкача кўтарилган отахон қишлоқда яхши ном қолдирди. У ўз оиласида ҳам баркамол фарзандларни тарбиялади, уларни олий маълумотли қилди. Уч қизи — ўқитувчи, икки ўғли — шифокор бўлиб, жамиятдан ўзларининг муносиб ўринларини топдилар.

Фидойи инсон — ота номи унинг вафотидан кейин абадийлаштирилиб, кўчалардан бири Жўра Эшонхўжаев деб аталадиган бўлди. Ҳамқишлоқлари умр бўйи хизмат қилган бу киши қадрини янада ошириш ўйида юрардилар. «Наврўз» байрами куни улар ана шу ниятларига ҳам етдилар. Ота асос солган 1-мактаб ўрнида қад кўтарган замонавий билим кошонасига ҳам унинг номи берилди. Ана шу даргоҳда илм олаётган мингдан зиёд ўқувчилар ота ким бўлганлигини, унинг қишлоқ аҳли турмушини яхшилаш йўлидаги хизматларини асло унутмайдилар.

Ҳамманинг байрамига айланиб қолган «Наврўз» куни мен отанинг фарзандлари Обидахон, Зохидахон, Муҳайёхон, ўғиллари Аброр ва Шавкатжонлар билан ҳам учрашдим. Улар билан суҳбат чоғида отахоннинг умри зое кетмаганлигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим.

М. ГУРАЛЬСКИЙ.

● ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ: Янгибозор қўрғонидаги Навоий номли маҳаллада ҳам баҳор байрами — «Наврўз» зўр шодиёна билан нишонланди. Ушбу тантанада дўмбирачилар ҳам ўз санъатларини намойиш этиб, байрамга файз киритдилар.

СУРАТДА: районлараро бўлиб ўтган дўмбирачилар танловининг лауреатлари (чапдан) У. Даулетова, Г. Ергешова, Г. Ниязбековалар.

Сураткаш М. МАҲМУТОВ.

Наврўз

● *Наврўз мушоираси*

ТАБИАТ АЙЁМИ

Буюк бир ялралиш — Наврўзи олам
Борлиққа гўзаллик этади ато...
Бебаҳо топқирлик бўлар мужассам,
Кун ва тун баробар бўлар бехато.
Атлас либосини кияр уфқлар,
Қуёш чор-атрофга сочар нур-кумуш.
Юракда туғилар жўшқин қўшиқлар,
Кўкатлар, гиёҳлар чиқаради ниш.
Бободеҳқон тағин чиқар далага,
Аёллар қозонга солар кўкатлар.
Кўҳлик бўлиб олар қизлар янада,
Пойгада ўзади учқур ғиротлар.
На фақат куртаклар, тошлар ёрилар,
Бойчечак, майсалар айтган қўшиқдан.
Баҳор хуш бўйини таратиб келар,
Табиат уйғонар оламий ишқдан...
Олис кетган қушлар-турналар қайтар,
Тупроқда бошланар уйғониш фасли...
Боғларда кўркамлик-ҳурлик яралар,
Табиат айёми бошланар асли!

Шуҳрат УМАРОВ.

ЎЗБЕГИМНИНГ ҚАДИМИЙ ТЎЙИ

Олам шодликлардан энтикар яна,
Коинот яшариш ишқи билан банд.
Она юртда Наврўз қилиб тантана,
Мўъжиза яратмиш рассомга монанд.
Наврўз — ўзбегимнинг қадимий тўйи,
Ота-боболардан қолган мерос бу —
Димоққа хуш ёқар сумалак бўйи,
Момолар юзида бир олам кулги.
Янги кун ишқида эзгу ният мўл,
Гина-кудрат, араз ортда қолажак.
Шу кундан азизим, оқибатли бўл,
Ҳаётга бир бора келганмиз бешак.
Ҳур диёрим бугун Наврўз инжу-ла,
Сулув келинчакдай ясанмиш хушрўй.
Она-ер офтобнинг зар ёдуси-ла
Илиб, таратмоқда ажиб анбар бўй.
Лобарлар эгнида атлас товланар,
Қарилар иззатда, ёшлар хизматда.
Полвонлар курашда кучин синашар,
Шўх наво рақсга чорлар, албатта.
Тансиқ таомлардан тўлган дастурхон,
Сомса, кабоб, деги, турли хил нонлар.
Аския-кулгидан шодланар инсон,
Нишонсиз йўқолгай қайғу-армонлар.
Наврўз — ўзбегимнинг қадимий тўйи,
Ота-боболардан қолган мерос бу...

Орифжон ПЎЛАТ.

● Собир Раҳимов ноҳиясидаги 33-поликлиникада ҳам Наврўз айёми катта шоду-хуррамлик ва уюшқоқлик билан ўтди. Шифокорлар, яқин атрофдаги хонадонлардан ташриф буюрган меҳмонлар дилдан қувнаб ҳордиқ чиқардилар, унинг ташкилотчиларига раҳматлар айтишди. Суратларда: Наврўз поликлиникада ўтган Наврўз айёмидан лавҳалар.

Сураткаш Ҳ. ШОДИЕВ.

ЖЎШҚИН ЁШЛИКНИНГ ЗАВҚИ

Йил бўйи орзиқиб кутилган бу кунни талабалар шодлик билан нишонлашди. Катта дошқозонларда қайнаётган сумалак, дастурхонларга тортилган баҳор неъмати — кўксомсалар бу тантанага яна ўзгача файз бағишлади. Айниқса, бирбиридан кўркам лобар қизларнинг қувноқ баҳорий кайфиятлари байрамга ташриф буюрган меҳмонлар дилига ҳам кўчди.

Наврўз тантанаси билим юртининг шинамгина залидан бошланди. Бу ерга тўпланганлар бир-бирларини янги кун билан қутлашиб, эзгу тилаклар билдиришди. Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирининг биринчи муовинлари Юсуф Неъматович Абдуллаев ва Муртазо Султонович Султоновлар билим юрти педагогик жамоасини, баҳор байрами билан самимий қутладилар.

Шунингдек, байрам тантаналарида иштирок этган Муқимий номли ўзбек мусиқали драма театрининг таниқли актёри Абдухолиқ Мамарасулов ва бошқа санъаткорлар ҳам йиғилганлар ҳузурида ўз истеъдодларини намойиш этишди.

Вилоят педагогика билим юрти директори, халқ маорифи аълочиси Инера Маъдиева ҳам тантанали маросимда сўз олиб, Наврўз байрамига келган барча меҳмонларни, ўқитувчи ва талабаларни муборакбод этди. Дилрабо қўшиқ ва рақслар ижрочилари бўлган билим юртининг талаба қизлари шу куни давраии кенг олиб, беғубор ёшлик, севги ва муҳаббат, баҳор ва бахт ҳақида қўшиқ куйладилар.

Талабалар ҳузурида меҳмон бўлган Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлигининг «Мактабгача тарбия» ойномаси ижодий ходимлари номидан сўзга чиққан бош муҳаррир, филология фанлари номзоди Муҳаммадали Қўшмоқов ҳам йиғилганларни баҳор айёми билан қутлаб, ўзининг бахт ва муҳаббат мавзусидаги шеърларидан ўқиб берди.

З. ДЎСТМУҲАМЕДОВА.

ТАНТАНА ЧОЙХОНАДА ЎТДИ

Оҳангарон шаҳридаги «Санжар» чойхонасида бўлиб ўтган тантана Наврўз, баҳор ва аёл мадҳига бағишланди.

Оҳангарон ноҳия матлубот жамияти томонидан уюштирилган кечага кўплаб савдо ходимлари, узоқ йиллар шу соҳада ишлаб, ҳозир дам олаётган фахрийлар меҳмон бўлиб келишди. Хотин-қизлар, кексалар алоҳида ҳурмат-эҳтиром билан давра тўрига таклиф этилди. Ноҳия матлубот жамияти бошқарувининг раиси Мирали Комилов тўпланганларни Наврўз, баҳор байрами билан самимий муборакбод этди.

Райондаги қариялар уйи директори Эргашхон Оқилов кечага кексаларни чорлаб, улар кўнглини кўтариб, савобли иш қилганликлари учун ташкилотчиларга миннатдорчилик билдирди.

Куйга қўшиқ ва рақс, шеърга ҳангома-ю табрик сўзлари уланиб кетди. Вилоят ёшлар иттифоқи мукофотининг соҳиби Абдукарим Бобораҳимов, жумҳурият «Қизиқчи-89» танловининг қатнашчиси, ангренлик Абдуқосим Раҳмонов, ёш қўшиқчи Муборакхон Абдураҳмонова ўз санъатлари билан тўплангайларни хушнуд этдилар.

Тантана анчагина давом этиб, оммавий ўйин билан ниҳоясига етди. Бироқ унинг завқли таассуроти қалбларга муҳрланиб қолди.

Қудрат ОДИНАЕВ,
Оҳангарон ноҳияси.

● *ЖУРНАЛИСТ ЎЙЛАРИ*

БОЛАЛИКНИ ҚЎМСАШ

ТАБИАТ билан инсон жуда уйғун. Ҳар иккисини яратган эгам — Аллоҳ. Чумолидан тортиб чиноргача ўзининг яшаш усули, ҳаёти бор. Ҳар бир одамзотнинг ҳам. Табиатда ҳам тўрт фасл бор: ёз, куз, қиш, баҳор. Инсон умрининг ҳам тўрт фасли бор. Болалик — баҳор, ёшлик — ёз, йигитлик — куз, қарилик — қиш. Табиат баҳорда уйғонади. Ер остидан қиш бўйи «баҳор келмадими?» деб мўралаган майсалар қанот ёзадилар. Бодомлар гуллайди, дарахтлар безанади. Уларнинг япроқларида гард йўқ. Мусаффо. Болалик ҳам шундай. Беғубор. Ҳасад, хусумат, ёмонликни билмайди. Ҳамма нарса борича қабул қилинади. Хотирасига муҳрлайди.

Мен ҳам бола эдим. Тахтапулда ўйдим-чуқур уйларни бузишди. Канал қазишди. Катта боғ қилишди. Баҳорнинг асл чиройини ана шу боғда кўринг эди. Канал бўйидаги мажнунтоллар сирли. Қатор экилган жийдалар гулга кирганда ёнидан кетолмайсиз. Меҳр билан экилган атиргуллар ҳали очилмаган. Онам сумалакка ўтин, ёғ, ун олиб боришимни тайинлайдилар. Уни доим биринчи бўлиб Ойша холаникида пиширишади. Маҳалланинг бошида яшагани учунмикан, билмадим. Биз болалар ўчоққа ўтин қалаб, сумалакдаги тошларнинг шақур-шуқурини эшитиб завқланар эдик. Оналаримизнинг лапарлари, айтишувлари куни билан тинмасди. Улар ёшларга насиҳат қилиб, дуо ўқишарди. Меҳрибон ва жуда самимий эди улар, гаплари пурмаъно. Гап мавзуси кўпроқ биз болаларга бориб тақаларди.

— Хола, мен ҳам ковлай,— ҳархаша қилардик.
— Ол қизим, савоб бўлади, фақат эҳтиёт бўл.
— Илоҳим гўшангаларга келин бўлгин,— югуриб-елиб айтганларини қилсак, севинишарди.

Ҳаёт жуда гўзал кўринарди кўзимга. Барча одамлар худди ана шу Анзират, Хумайра, Муборак, Марҳамат, Зеби опоқилардек мулойим, меҳрибон ва тўғрисўз туюларди. Эртанги кунимизга улар кафолат эди гўё. Ҳар баҳор, ҳар Наврўз ўша кунларни соғинаман.

Эҳ, менинг болалигим,
Шўхлигим, оловлигим.
Кеча дилдан қўмсаб сени
Хотирага олдим яна.
Жўшиб-жўшиб тонг
отгунча
Қўшиққа солдим яна.
Излаб бордим кенг
боғларга
Жийдазорда бўзладим.
Ҳовлимизга ўзим эккан
Бинафшага кўз тикдим.
Баргак берган
мажнунтоллар
Йўқ дедилар бу ерда.
Биздан қизғин салом
айтгин
Кўрсанг уни қаерда.
Ширингина «ойи» дея
Уйғонди шу дам қизим.
Унга боқиб топдим сени,
Қувончга тўлди кўзим.
Эҳ, менинг болалигим,—
Шўхлигим, оловлигим.

Болалик умрнинг баҳори эканини афсус кейин биларкан одам. Унинг ҳар лаҳзаси ғаниматлигини кейин тушунаркансан. Энди дуолар ижобат бўлди. Гўшангага келин бўлдим. Йиллар ўтиб фарзанд кўрдим. Уни етаклаб ўша боғни айлантираман. Энди жийдалар сийраклашган, ёнғоқ дарахтларининг кўпи кесилган, канал бўйидаги дов-дарахтлар тагидан қўзиқорин қидирамиз. Аввалгидек сават-сават эмас, онда-сонда топилади.

— Бу нима?— сўрайди қизим.
— Буми, қўзиқорин,— тушунтираман унга.

Биз қўзиқоринга олиб чиққан саватимизни ялпизга тўлдириб қайтамиз. Қирғоқдаги толдан унга баргак-соч ясайман. Чамбарагини қоқигул билан безайман. Қизим севинчи боғни тўлдиради. Сумалакка олиб бораман. Лекин қозон атрофида аввалги опоқилардан кўпчилиги йўқ, раҳматли бўлишган. Эртасига онам невараларини сумалак билан сийлайдилар. У эса таъмини билмайди. Мен уни ейишга зўрлайман.

Қизим, балконда ёғоч «ариқ»да очилган гунафшани кўриб суюнчи сўради.

— Омонлиқ қилмайсизми?— қистади у. «Омонлиқ, омонлиқ, кўрсатмагин ёмонлиқ» деб кўзга суртдим. Орадан йиллар ўтди. Яшикдаги гунафша ҳам, ялпиз ҳам қуриди. Қизим ҳарна айтсам ҳам парвариш қилолмади.

Ҳаёт қонуни шу экан. Энди ҳаётимнинг кузлик фасли келди. Қизимнинг болалиги ҳам ортда қолди. Наврўз куни янги туғилган неварамни кўтариб, онамни қутлагани бордим. Энди боғнинг аввалги файзу таровати бутунлай йўқолган. Канал бўйидаги мажнунтоллар кесилиб, ўрнига бетон ётқизилган. Яккам-дуккам жийдалар, ёнғоқлар ҳам қуриб битган. Қаёққа қараманг, «манзарали» дарахтлар. Атиргуллар эса ўтлар орасидан онда-сонда кўзга ташланади. Каналдаги сув ҳам камайган. Шаршаранинг товуши эшитилмаяпти.

— Етказганига шукур,— онам набираларини қўлга олиб эркаладилар. Ирим қилиб, қизимга она бўлгани учун кўйлаклик бердилар.

— Илоҳим умри узун бўлсин, отали, оналик бўлиб вояга етсин. Бундай Наврўзларнинг юзтасини кўрсин.

— Ойи боғда ҳеч Наврўз сезилмаяпти-ку?

— Боғда сезмаган бўлсанг, мана сумалак еб кўрсанг, Наврўзни сезасан.— Пиёладаги сумалакдан татидим, қизим ҳам татиб кўрди. Ёқди чоғи, тугатиб қўя қолди.

— Ойи, яна сумалак борми?— сўрайман.

— Вой, болам, аввалари дошқозонларда етти маҳаллага етадиган сумалак пишириларди. Энди қайда, дейсан? Ҳали ҳам бўлса, сен қатори ёшлар ўрганиб олиши лозим. Ана, Маҳбуба кеннойинг кичкина қозонда пишириб қўшниларга улашди. Ҳайронман, кундан-кунга ҳамма нарсанинг путури кетяпти. Одамлар ҳам ўзгаряпти чоғи. Лекин Наврўз келади, албатта қайтиб келади. Неварам катта бўлгунча ҳар хонадонда сумалак пишадиган бўлади.

Оҳ, менинг мунисгинам, зукко онажонгинам! Сиз адашмаган экансиз, айтганингиздек Наврўз қайтиб келди. Қайта қуриш, ошкоралик, демократия деган шиорлар... Улар ҳам ортда қолиб, одамлар ўзини таниийдиган бўлди. Расм-русумимиз, удумларимиз қайтди. Наврўзни энди катта байрам сифатида ўтказяпмиз, дошқозонда сумалак пишаяпти. Бу йилги Наврўзни жумҳуриятимиз мустақил бўлган, уни дунё миқёсида тан олинган кунларда ўтказаяпмиз. Одамларга эътиқод қайтаяпти. Дину исломга эркинлик берилди.

Бугун ҳам Наврўз. Дарахтлар либосини киймоқда. Табиат уйғонмоқда. Лекин оналар, опоқилар чеҳрасида ўша болалигимизда кўрган шодонлик, самимият, меҳр-оқибатни ахтариб тополмаяпман. Сизни тополмаяпман. Суратингиз ёнига гунафша билан гуллаган ўрик новдасини қўйдим. Менинг уйимда Наврўз нафаси. Болалик, ёшлик йилларим кўз олдимга келади. Ҳаётдаги яхши-ёмон кунларимни эслайман. Беш вақт номоз ўқиганингизда ёнингизда турмаганимдан ўкинаман. Отамдан ёдгорлик қолган Қуръонни ўқий олмаслигимга ачинаман. Фарзанд ва невараларим товушлари ҳаёлимни бўлади. Радиода чет эллик ишбилармонлар меҳмонга келишганини айтишаяпти. Ҳа, хориждаги ватандошларимиз билан бордикелдилар йўлга қўйилаяпти. Ҳаммаси яхши. Лекин мен барибир ўша катта боғни, каналдаги тўлиб оққан мусаффо сувни ҳамда ОДАМЛАРДАГИ МЕҲР-ОҚИБАТНИ СОҒИНАМАН. СИЗНИ ВА БОЛАЛИГИМНИ СОҒИНАМАН.

Муқаддас СОЛИҲ қизи.

ФУТБОЛ

ЎЙИНЛАР ҚИЗИҚАРЛИ ЎТИБ, МУХЛИСЛАР КЕЛИШАРМИКАН?

АВВАЛЛАРИ республика миқёсидаги биринчиликларга жиддий эътибор берилмасди. Учрашувларга ҳам унчалик кўп мухлислар тўпланишмасди. Бу йилги мавсум эса ўзгача. Лекин пойтахтдаги улкан 55 минг ўринли стадион бу йил бирон марта бўлса ҳам тўлармикан? Умуман ўйинлар қизиқарли ва кескин кураш остида ўтадими? Мухлислар республика биринчилигининг дастлабки икки турида бу саволларга маълум даражада жавоб топгандай бўлишди. Лекин ошкор айтиш керакки, «Пахтакор»нинг ўйинлари ҳеч кимни қониқтирмади. Тошкентлик футболчилар иккинчи турда Қўқонда «Темирйўлчи» билан бўлган учрашувни натижасиз дуранг қилишди.

Иккинчи турнинг қолган ўйинларида қуйидаги натижалар қайд этилди: «Нурафшон» — «Навбаҳор» — 1:1, «Сурхон» — «Наврўз» — 1:1, «Мароқанд» — «Чирчиқ» — 2:1, «Янгиер» — «Трактор» — 0:1, «Сўғдиёна» — «Орол» — 1:0, «Косонсойчи» — «Пахтакор-79» — 4:1.

5 апрель, якшанба куни «Пахтакор» стадионида майдон эгалари Фарғонанинг «Нефтчи» клуби билан учрашишади. Янгиланган командамизнинг мавсумга қандай тайёргарлик кўрганлиги тошкентлик мухлислар кўригидан ўтади.

Футбол мухлислари командадаги ўзгаришлардан хабарлари бор, албатта. Бу йил мухлислар пахтакорчилар сафида етакчи ўйинчилар Геннадий Денисов, Игорь Шквирин, Андрей Пятницкий, Миржалол Қосимовларни кўришолмайди. Улар Россия чемпионатида иштирок этишмоқда. Хусусан Миржалол Қосимов билан Игорь Шквиринлар Владикавказнинг «Спартак» жамоаси сафида ўтган йилги мамлакат чемпионлари МАСК футболчиларига қарши майдонга тушиб, бирбиридан чиройли иккита тўп киритишди ва мухлислар олқишига сазовор бўлдилар.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

● ЭЪЛОН

«ГУЛНОРА» КИЧИК КОРХОНАСИ ҚУЙИДАГИЛАРНИ ТАВСИЯ ЭТАДИ:

«Елдис-1200» мувозанатлаш дастгоҳи.
— Автомобиль кўтаргичлар.
— Компрессорлар.
— ва бошқа махсус автоускуналар.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Энгельс кўчаси, 118-уй.
ТЕЛЕФОН: 34-25-81.

САККИЗ ЁНДА САККИЗ КЕЛИН

Пискент район марказий касалхона ходимлари Наврўзни кўнгилдагидек, файзли ўтказишга алоҳида тараддуд кўрган эдилар. Шу боис район бўйича ўтказилган кўрикда улар тайёрлаган байрам дастури энг яхши деб топилди. Наврўзни ўтказишда 1500 дан ортиқ тиббиёт ходимлари — бош шифокордан тортиб то ҳамшираларгача фаол иштирок этдилар. Бўлимлараро мусобақа ташкил этилди. Шартларнинг асосийлари ўзбек миллий таомларини ва урф-одатларини қай даража билишликни намойиш этиш эди. Шу куни 40 турдан ортиқ таомлар дастурхон кўрки бўлди. Саккиз ёнда саккиз келин байрамга ташриф буюрган меҳмонларга салом қилиб, ибо билан чой узатиб турдилар. Кекса онахонлар эса унутилган лапарлар, айтишув, ёр-ёр, келин саломларни айтиб, тўй маросимларидан парчалар намойиш этдилар.

Берилган шартлар бўйича мусобақаларда болалар касалхонаси ва поликлиника биринчи ўрин, туғуруқхона иккинчи ва стоматология поликлиникаси ходимлари учинчи ўринни олишди.

— Наврўз кишиларга доимо яхшилик, хурсандчилик олиб келган,— дейди бош шифокор М. Худойбердиева,— биз ҳам баҳоли қудрат уни эсда қоларли ва мазмунли қилиб ўтказишга ҳаракат қилдик. Ўйлаймизки, ниятимизга етдик.

З. ЖУРАЕВА.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар — 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар — 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: Г-18. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 22.00. 30579 нусха босилди.